

Työeläke

Vakuutusvalvoja
Hely Salomaa:

**Sijoitusten
riski-
luokitukset
kuriin**

4

8

12

18

4 Tarkkana sijoitusriskien luokittelussa

Vakuutusvalvontaviraston ylijohtaja **Hely Salomaa** pysyy tyynenä pörssikurssien syöksylaskussa. Hedge-rahastojen riskiluokitukselle hän haluaa nykyistä tarkempia sääntöjä.

6 Riskit konkurssiyhtiöistä vähäisiä – vakavaraisuus kunnossa

Valvoja teki tilannekatsauksen ja selvitytti USA-riskit.

6 Silmäys työeläke-vakuuttajien hedge-sijoituksiin...

ja toinen silmäys työeläkeyhtiöiden vakavaraisuuteen

7 Työeläkkeiden rahoituksesta ja sen riskienhallinnasta

Sosiaali- ja terveystieteiden sijoitusraportin kirjoittaneet **Petri Hiili**, **Matti Koivu** ja **Teemu Pennanen** tiivistävät sanomansa Vieraisiin kansiin.

8 Rankka juominen vie työkyvyttömyyseläkkeelle

Karoliina Harkonmäki Kuntien eläkevakuutuksesta tietää, että humalahakuihin juominen ennakoiliian varhaista työelämästä poistumista.

10 Osittain työkyvyttömyisten työhalut tallella

Työkyvyttömyyseläkettä saavissa on runsaasti satunnaista työpotentiaalia, mutta työtunnit eivät päättähuimaa.

11 Osa-aikainen työ monelle jaksamisen edellytys

Tutkija **Mervi Takala** kirjoittaa asiantuntija-artikkelissaan, että osa-aikaeläke on kohtuullinen kustannettava.

12 Muutoksenhaku tähtää parannuksiin

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta, Somla, painii valitusruuhkan kanssa. Puheenjohtaja **Pekka Humalto** uskoo, että uudistuksilla ja lisäresursseilla sumaa saadaan pikkuhiljaa puretuksi.

13 ”Perustuntuma sosiaaliturvaan säilyy”

Somlan lakimiesjäsen **Maijaliisa Takanen** toteaa, että ihmisten elämäntarinoihin perehtyminen pitää jalat maan pinnan päällä.

14 Mustat salkut

Työeläke-lehti lähti reportaasimatkalta kansalaisten valituksia sisältävien salkkuvuorien kanssa.

18 Yrityksen alkutilanteessa vertaistuki on tärkeää

Työministeri **Tarja Cronberg** haluaa tukea vajaakuntoisten työllistymistä ja naisyrittäjiä.

20 Uutta tutkimusta naisyrittäjistä

Työterveyslaitos ja Yrittäjien keskusliitto ovat kartoittamassa naisyrittäjien työoloja.

21 Annun ateljeessa

Ateljeeompelija **Annu Koivumäki** on oppinut, että yrittäjän on pidettävä lomansa.

23 Tulonjakotilasto kertoo hyvinvoinnin muutoksesta

Johtaja **Hannu Uusitalo** luki tulonjakotilaston ja totesi sen entistä epätasaisemmaksi.

24 Piispalla ei ole eläkeikää

Arkkipiispa **Leon** mukaan pappeus ei lopu eläkkeelle lähtöön.

26 Kirkko ja seurakunnat rakennemuutoksessa

Kirkon keskusrahaston eläkeasioiden toimeenpano siirtyy Kuntien eläkevakuutuksen hoidettavaksi.

27 Papiston oma eläkekassa

Ortodoksuskonto kiinnostaa yhä useampia ja papiston eläkekassaa tarvitaan.

28 Sosiaalivakuutuskurssista vakuutustieteen

Vakuutustieteen oppituoli tuottaa Tampereelta kauppatieteen maistereita työelämään. Sosiaalivakuutuksen yliopettajan **Pauliina Havakan** haastattelu.

29 Koulutuksesta hyvä pohja vakuutusallalle

Anne Lautamäki sai nopeasti asiantuntijatöitä Fenniasta.

30 Palava halu myydä

Kokemuksen äänenä Veritaksen yhteyspäällikkö **Camilla von Bonsdorff**.

32 Pallo Hallussa

Ulkomaaankatsauksessa kerrotaan muun muassa, kuinka Latvian hallitus suhtautui eläkkeitä koskevaan kansanäänestykseen.

34 Mä joka päivä töitä teen...

Pikasuutari kadehtii työtä tekeviä eläkeläisiä, joiden ei tarvitse mennä seitsemäksi töihin joka aamu.

28

35 Suomen hyvinvointimalli julkiseen keskusteluun

Luin kirjan –palstalla arvioimaan Sosiaaliturvan keskusliiton kirja ”Leipää ja lämpöä”.

35 Tiedoksi

37 Nimityksiä

38 Työeläkepäivä kokoaa osajia ja ajatuksia

Oletko unohtanut ilmoittautua? Tiedustele viime tipan peruutuspaikkoja!

38 Yhdyskunta

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

Hyvähermoisen hommaa

Työeläkevarojen sijoittaminen turvallisesti ja edes kohtuullisen tuottavasti vaatii nähdyissä markkinoiden turbulensseissa poikkeuksellisia taitoja. Samaan aikaan tarvittaisiin yhtäältä herkkävaistoisuutta ja reagointinopeutta, toisaalta iskunkestävyyttä ja vahvaa selkäruotoa.

Poliittinen taho reagoi ensimmäisiin merkittäviin kurssilaskuihin hermostuneesti, vaatien työeläkeyhtiöiden sijoitussäännösten ja valvonnan kiristämistä. Vain runsas vuosi sitten oli osakesijoitusten osuuden nostolle raivattu tilaa parempien tuottojen saamiseksi. Uudistusta tehtäessä riskinoton ja riskinkantokyvyn kasvattamista kannatettiin yleisesti. Myös lehdistö on muistuttanut ahkerasti osakkeiden paremmasta tuotosta muihin kohteisiin verrattuna.

Niin on käynytkin pitkällä aikavälillä, mutta jo ensimmäisiin kurssilaskuihin reagoidaan julkisessa keskustelussa turvallisuushakuisesti ja tavoitepakoisesti. Poliittiset toimijat kammoavat riskinottoa silloin kun riski näyttää jossain toteutuvan.

Keskustelun sytykkeeksi ilmestyi vielä sopivasti STM:n tilaama tutkimus työeläkkeiden rahoituksesta ja riskinhallinnasta. Hermostuneessa tunnelmassa jäi vaille huomiota se, että sijoitusuudistuksen tavoite näyttäisi toteutuvan myös tutkijoiden käyttämään malliin perustuvissa laskelmissa.

Suuretkin murheet väistyvät vielä suurempien tieltä. Kotimaan vakuutusopillinen sijoituskeskustelu sekoittui syys-lokakuun vaihteessa Yhdysvaltain finanssimarkkinoiden hurrikaaniin. Maailmalla alettiin puhua monien satojen miljardien kokoisista tukipakeista ja useita ylväitä finanssijätettä lankesi valtioiden syliin, myös Euroopassa.

Nuo kokemukset kertovat yhteen kietoutuneen finanssimaailman hallitsemisen ja ymmärtämisen vaikeudesta, mutta samalla melkein tietoisesta sumutuksesta. Amerikkalaisilla on tapana pake-toida huonoja lainoja, siirtää niitä luottovakuutuksella eteenpäin ja kattaa vielä moninkertaisella jälleenvakuutuksella. Tämä häivyttää riskituntuman jo kolmannessa portaassa. Jos perusbisnes ontuu ja on hötöä sisältä, ei jatkostakaan hyvää seuraa.

Suomalaiset pankit ja vakuutusyhtiöt ovat amerikkalaisiin verrattuna vahvasti pääomitettuja ja tuntevat ainakin omat riskinsä hyvin. Työeläkeyhtiöiden laitosten sijoitussäännöt ovat myös toimineet tarkoitettulla tavalla eikä yhdenkään yhtiön vakavaraisuus ole näissä myllerryksissä vaarantunut.

Markkinoilla on pakko ottaa riskiä jossain määrin ja sijoitukset pitää jo valtavien rahamäärien vuoksi hajottaa laajalle. Siellä tulee väistämättä vastaan outojakin kohteita. Tilanteen ja horisontin hahmottamisessa finanssimatematiikasta ja sen tarjoamista malleista on varmasti apua. Tulosten tulkinnessa ja käytännön päätöksenteossa tarvitaan lisäksi muutaman mullistuksen taakse ulottuvaa kokemusta ja vankkaa perusnäkemystä talouden toiminnasta.

Reijo Ollikainen

TOIMITUS: Päätoimittaja Reijo Ollikainen | Toimituspäällikkö: Kati Kalliomäki | Toimittajat: Johanna Merinen, Anne Niemi, Ritva Rantanen | Toimitusneuvosto: Mika Ahonen, Jyri Juusti, Minna Levander, Sari Paloniemi, Marina Paulaharju, Siru Rautio, Minna Koskela. | Osoitteenmuutokset: Fax (09) 148 1172, Puhelin 010 751 2500, palvelupiste@etk.fi | Osoite: 00065, Eläketurvakeskus | Puhelin 010 7511 | Fax 010 751 2205 | www.etk.fi | 43. vuosikerta | Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa | Vuosikerran hinta on 18 euroa | Helsinki 2008 | PunaMusta Oy | ISSN 0564-5808 | Kannen kuva: Juha Rahkonen | Ulkoasu: Ilkka Kumpunen

A close-up portrait of Hely Salomaa, a woman with short brown hair and red-rimmed glasses, smiling. She is wearing a blue turtleneck and a black and white patterned jacket. The background is a soft-focus green plant.

Hely Salomaa toteaa, että kaivat-
tuja eroja yhtiöiden sijoitustoimin-
taan on nyt saatu. Hän muistuttaa,
että valvojan tehtävä on katsoa,
että sääntöjen puitteissa pysy-
tään. Sijoitusten suuntaaminen on
operatiivisen johdon asia.

Ylin vakuutusvalvoja Hely Salomaa:

Alavireiset osakemarkkinat sulattavat työ-
eläkelaitosten vakavaraisuuspuskureita. Ylin
vakuutusvalvoja tyytyy tilanteeseen, kunhan
rajoja ei aliteta. Eniten päänvaivaa valvojalle
aiheuttavat hedge-rahastojen todelliset riskit,
joiden käsittely vakavaraisuusrajojen lasken-
nassa vaihtelee yhtiöstä toiseen.

Tarkkana sijoitusriskien luokittelussa

Vakuutusvalvontaviraston ylijohtaja **Hely Salomaa** suhtautuu olosuhteisiin nähden tyyneästi sijoituskurssien heilumiseen ja siitä seuranneeseen hätään työeläkeyhtiöiden turhan rohkeasta riskinotosta.

– Aiemmin yksi purnauksen aiheista oli se, että liian kireät vakavaraisuusmääräykset pakottavat työeläkeyhtiöitä varastoimaan turvapuskureihin ylimääräistä rahaa, hän toteaa.

Salomaa ei halua kuitenkaan välittää huoletona kuvaa tilanteesta. Sijoitusmarkkinoiden syöksykierre ei voi olla koskematta suuria sijoittajia, joten luonnollisesti Vakuutusvalvontavirasto on valppaana.

Tietoinen ja poliittinen päätös

Asetelmat ovat kiusalliset. Vuoden 2007 alussa toteutettu sijoitusuudistus salli työeläkesijoittajille enemmän vapausasteita eli mahdollisti entistä suuremman riskinoton. Uudistus kannusti hajauttamaan riskejä ja määräsi työeläkeyhtiöt arvioimaan sijoitusten todelliset riskit vakavaraisuusrajan laskemista varten.

Kun riskiä vihdoinkin päästiin kunnolla ottamaan, alkoi sijoitusmarkkinoiden alamäki. Sijoitusympäristön muuttuminen epävarmaksi on yksi syy, miksi sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä** asetti hiljakkoin laajapohjaisen työryhmän selvittämään eläkevarojen sijoitustoiminnan sääntelyn ja valvonnan mahdollisia muutostarpeita.

Myös Hely Salomaa naurahtaa, että vuoden 2007 uudistuksen ajoitus ei ollut paras mahdollinen. Hän ei halua ottaa kantaa siihen, oliko päätös riskitason nostamisesta muutoin epäonnistunut.

– Silloin vallitsi yleinen ja yhteinen tahto asiasta eli haluttiin ottaa suurempaa riskiä ja sitä kautta mahdollistaa entisistä parempien tuottojen tavoittelu. Kyseessä oli siis tietoinen, poliittinen päätös, eikä siihen ollut valvojalla sanottavaa.

– Valvojan tehtävänä on katsoa, että toimintaa harjoitetaan niissä puitteissa kun riskinotolle on lainsäätäjät asettanut rajat. Ei valvoja voi lähteä ohjaamaan riskin ottoa, Salomaa täsmentää.

Houkuttavalla hedgellä paljon vapausasteita

Vakuutusvalvontavirasto julkaisi kesällä seurantaraportin sijoitussääntelyn uudistuksen vaikutuksista. Leijonanosan raportista lohkaisee hedge-rahastoja koskeva osuus.

Hedge- eli niin sanotut vipurahastot ovat kasvattaneet huimasti suosiotaan työeläkevakuuttajien salkuissa viimeisten kahden vuoden aikana. Niiden periaate houkuttaa: riskejä voidaan tasata, sillä samaan rahastoon saadaan sisällytettyä useita erilaisia sijoitusinstrumentteja. Lisäksi hedge-rahasto voi muokata riskiprofiliaan käyttämällä sijoitus-

johdannaisia. Rahastoon investoinut ei välttämättä pysy perässä, missä oma sijoitus menee.

Ilmiö ei ole herättänyt pelkkää ihastusta, vaan hedge-sijoitukset ovat aiheuttaneet huolta asiantuntijoiden joukossa. Salomaan mukaan niihin liittyy ongelmia.

– Lähinnä näissä on vaikeaa todellisen riskin arvioiminen. Sijoittaja eli tässä tapauksessa työeläkelaitos ohjaa varoja hedge-rahastoon, joka puolestaan allokoi ne oman strategiansa mukaisesti. Rahastojen strategiat voivat vaihtua nopeastikin ja rahastoon voi täten liittyä monenlaista riskiä ja vieläpä sellaisia riskejä, joita ei tunneta tai tiedetä.

Kirjava luokittelu lailla kuriin?

Salomaa huomauttaa, että työeläkeyhtiön tulisi tuntea sijoitustensa riskit perin juurin, sillä ne pitää luokitella todellisen riskin mukaan. Oikea ja täsmällinen luokitus on erityisen tärkeää, jotta niiden perusteella voidaan arvioida oikein työeläkevakuuttajan tarvitsema vakavaraisuuspuskuri.

– Hedge-rahastojen luokittelukäytännöt ovat vaihdelleet eri laitosten välillä. Tulkinnanvaraa ei pitäisi päästä syntymään. Yhtenäisen luokittelukäytännön aikaansaaminen kaipaa entistä tarkempaa ohjeistusta. Tilanteen oikaiseminen vaatii peräti lain täsmentämistä, hän sanoo.

Sijoitusprofileissa monenlaista muotoa

Eikö kuitenkin yksi sijoitusuudistuksen tarkoituksista juuri ollut saada aikaiseksi kunnan eroja työeläkevakuuttajien välille?

– Toivottiin, että yhtiöiden sijoitusprofileihin saataisiin näin entistä enemmän vaihtelua. Se ei kuitenkaan tarkoita, että samanlaiset riskit arvioidaan ja tulkitaan eri yhtiöissä eri tavoin, Salomaa huomauttaa.

Toki sijoitussääntelyn vapauttaminen on aiheuttanut eroja myös yhtiöiden sijoitusprofiilien välillä. Samalla myös yhtiöiden vakavaraisuusrajat ovat erkaantuneet kauemmaksi toisistaan.

– Osakekurssien heilahtelu on vähentänyt yhtiöiden yhteenlaskettua toimintapääomaa tämän vuoden alkupuoliskolla peräti neljänneksen.

Toimintapääoman näin suuri lasku olisi voinut olla vaikutuksiltaan vieläkin dramaattisempi. Salomaa huomauttaa, että myös vakavaraisuuteen perustuva eläkevastuun täydennyskerroin laski heinäkuun alusta.

– Osittain sen vuoksi vakavaraisuusasema ei laskenut vielä voimakkaammin. Tässä yhteydessä täytyy kuitenkin muistuttaa, että työeläkeyhtiöiden normaalin toiminnan raja todellakin ulottuu vakavaraisuusrajaan asti. Vasta jos sen alle mennään, tarvitaan erityistoimia.

Teksti: Kati Kalliomäki

Kuva: Juha Rahkonen

Uusi Finanssivalvonta syntyy yhteistuumin

▶ Vakuutusvalvontaviraston ylijohtajan Hely Salomaan mukaan uuden Finanssivalvonnan valmistelutyötä on tehty hyvässä hengessä Rahoitustarkastuksen ja Suomen Pankin kanssa. Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto sulautuvat yhteen vuoden 2009 alusta, ja niistä syntyvä Finanssivalvonta siirtyy Suomen Pankin yhteyteen.

– Suhtaudumme myönteisesti muutokseen. Kun päätös yhdistämisestä tehtiin, merkitsi se samalla myös valvonnalle mahdollisuutta entistä laajemman asiantuntemuksen hyödyntämiseen. Näin saadaan kaikki mahdollinen hyöty vakuutus- ja rahoitusalan osaamisesta, Salomaa sanoo.

Osaamista tarvitaankin nyt, kun maailman pankkijätit romahtavat ja markkinatilanne on vaikea.

Yhdistyminen edellyttää lakimuutosta, joka on paraikaa eduskunnan käsittelyssä. Nykyisestä Vakuutusvalvontavirastoa koskevasta laista poiketen Finanssivalvonnan johtajan virasta on tulossa määräaikainen.

Valvonnan kustannukset katetaan pääosin valvonnan kohteilta perittävillä valvonta- ja toimenpidemaksuilla. Nykyisestä poiketen noin 5 prosenttia valvonnan kustannuksista katetaan valtion varoista.

Valvoja vakuutusyhtiöistä: Riskit konkurssiyhtiöistä vähäisiä – vakavaraisuus kunnossa

► Poikkeukselliseksi käyneen talouskriisin vuoksi Vakuutusvalvontavirasto teki syyskuun lopulla pikavauhtia selvityksen suomalaisten vakuutusyhtiöiden vakavaraisuudesta. Samalla kartoitettiin yhtiöiden sidokset amerikkalaisiin

Lehman Brothers ja AIG -konkurssiyhtiöihin.

Työeläkeyhtiöiden yhteenlaskettu toimintapääoma oli syyskuun lopulla noin puolitoistakertainen vakavaraisuusrajaan nähden. Kaikki työeläkeyhtiöt ylittivät vakavaraisuusrajan

ja täyttivät lakisääteisen toimintapääomavaatimuksen. Työeläkeyhtiöiden mukaan kriisiyhtiöihin liittyviä riskejä kannetaan noin 30 miljoonan euron edestä.

Silmäys työeläkevakuuttajien hedge-sijoituksiin

Työeläkevakuuttajien hedge-sijoitukset on TELAn sijoituskantatilastossa eroteltu muista sijoituksista vuodesta 2004 alkaen. Suurimpien työeläkevakuuttajien hedge-sijoitusten tuotoista on koottu tilastoa vuodesta 2005 alkaen ja vuodesta 2006 alkaen puolivuositilastoin.

Vuoden 2004 maaliskuussa kaikista työeläkevaroista vain 0,6 ja työeläkeyhtiöiden varoista vain 0,4 miljardia euroa oli hedge-sijoituksia. Vuoden 2008 puolivälissä hedge-sijoituksia oli jo 6,7 miljardia, joista 5,8 miljardia yhtiöiden salkuissa.

Kuvassa on työeläkeyhtiöiden noteerattujen osakkeiden, hedge-, kiinteistö- ja korkosijoitusten sekä kaikkien sijoitusten puolivuosituottojen tilastoidulta ajalta, joka luonnollisesti on liian lyhyt pitkälle menevien johtopäätösten tekoon. Tällä aikavälillä yhtiöiden hedge-sijoitukset ovat tuottaneet keskimäärin paremmin kuin muut sijoituslajit kiinteistöjä lukuun ottamatta. Silmämääräisesti arvioiden tuottojen hajonta on vähäisempää kuin osakesijoituksissa.

... ja toinen silmäys työeläkeyhtiöiden vakavaraisuuteen

Yksityisalojen työeläkevakuuttajien toimintapääomavaatimus suhteessa eläkevastuuihin on sitä suurempi, mitä riskillisempi sijoitusten rakenne on. Sijoitusten riskillisyyttä arvioidaan vakavaraisuus- ja katelaissa sanotuilla säännöksillä.

Vakavaraisuusaste eli todellisen ja vaaditun toimintapääoman suhde kuvaa riskinkantokykyä suhteessa otettuun sijoitusriskiin. Jos toimintapääoma on tasan vaaditun suuruinen, va-

kavaraisuusaste on yksi. Silloin todennäköisyys sille, että koko toimintapääoma menetetään vuoden kuluessa ja jäljellä on enää eläkevas- tuiden verran varoja, on noin 2,5 prosenttia.

Vakavaraisuusaste kasvaa varallisuusarvo- jen noustessa tai vakuuttajan siirtäessä varojaan pienemmän riskin kohteisiin. Mahdollisimman korkea vakavaraisuusaste ei ole itseisarvo, sillä se voi merkitä myös sitä, että kaikkia mahdolli- suuksia tuoton tavoitteluun ei ole käytetty.

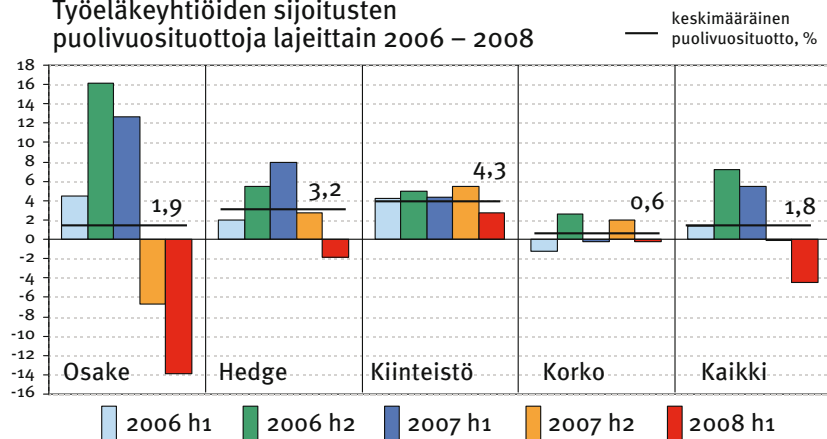
Alemmassa kuvassa ovat työeläkeyhtiöiden keskimääräisen sekä kulloisenkin alimman vakavaraisuusasteen kuvaajat vuosineljänneksit-

täin viime vuosina Vakuutusvalvontaviraston julkistamien lukujen mukaan. Keskimääräinen vakavaraisuusaste on ollut korkeimmillaan noin 2,5 suurten kurssinousujen oloissa 2005. Vuoden 2007 säännösuudistus ei erotu aika- sarjoissa, ellei sellaiseksi tulkitse suhdeluvun laskua jo vuoden 2006 puolella kurssinousuis- ta huolimatta.

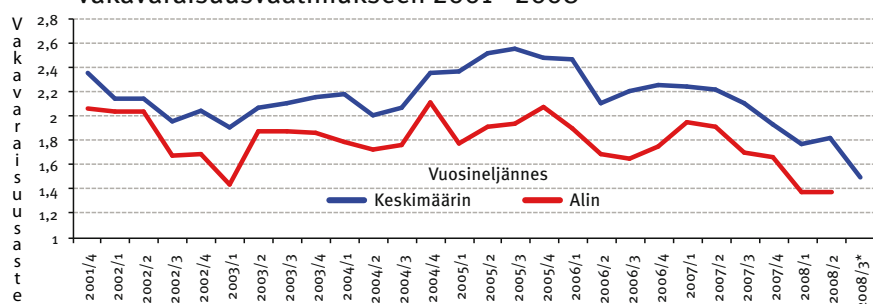
Syyskuun puolivälissä 2008 keskimääräinen vakavaraisuusaste oli noin 1,5 varallisuusarvo- jen supistumisen jatkuttua jo noin vuoden.

Teksti ja Kuvat: Reijo Vanne

Työeläkeyhtiöiden sijoitusten
puolivuosituottoja lajeittain 2006 – 2008

Työeläkeyhtiöiden toimintapääoma suhteessa
vakavaraisuusvaatimukseen 2001 - 2008

Sosiaali- ja terveysministeriön syyskuun alussa julkaistussa selvityksessä ”Työeläkkeiden rahoitus ja sen riskienhallinta”, raportoitiin eläkelaitosten rahoitusriskien hallintaa käsittelevän tutkimushankkeemme tuloksia. Toisin kuin julkaisun uutisoinnista saattoi päätellä, hankkeen tavoitteena ei ollut etsiä puutteita nykyisestä eläkejärjestelmästä vaan kehittää eläkelaitosten rahoitusriskienhallintaa tukevia, moderniin rahoitusteoriaan perustuvia kvantitatiivisia menetelmiä.

KTT Matti Koivu (vas.) toimii rahoitusanalyttikkona Rahoitustarkastuksessa. KTT Petri Hilli toimii riskianalyttikkona QSA Quantitative Solvency Analysts Oy:ssä. Dosentti Teemu Pennanen toimii tutkijana QSA Quantitative Solvency Analysts Oy:ssä sekä Teknillisen korkeakoulun Matematiikan ja systeemianalyysin laitoksella.

Työeläkkäiden rahoituksesta ja sen riskienhallinnasta

Ulkomaaisissa rahoituslaitoksissa rahoitusriskien hallinta on jo pitkään perustunut matemaattisten mallien käyttöön. Malleja hyödynnetään esimerkiksi sijoitussuunnittelussa, vakavaraisuustarkasteluissa, pääoma- ja maksutasovaatimusten asettamisessa sekä vastuiden hinnoittelussa. Suomessa ollaan kuitenkin jääty pahasti jälkeen alan kehityksestä. Matemaattinen riskienhallinta ei ole saanut tarvittavaa asemaa suomalaisissa korkeakouluissa.

Hankkeessa kehittämämme menetelmät perustuvat eläkelaitosten vakavaraisuutta kuvaaviin matemaattisiin malleihin ja mallien numeeriseen analyysiin. Tavoitteena oli kehittää malleja, jotka huomioivat sekä markkina- että vakuutustekniset riskit. Esimerkiksi useiden varainhoitajien tarjoamat riskianalyysit eivät huomioi eläkelaitosten vakuutusteknisiä riskejä lainkaan. Tämä ei tue vakuutuslaitosten perimmäistä tarkoitusta, mikä on nimenomaan vakuutuksiin liittyvien riskien kantaminen.

Riskienhallinta kaikkien ulottuville

Kehittämämme riskienhallintamalli on tietävästi ensimmäinen julkinen malli, joka kattaa markkinariskien lisäksi vakuutustekniset riskit keskenään konsistentilla tavalla. Tämä mah-

dollistaa varainhoidosta riippumattoman riskianalyysin toteuttamisen myös pienemmissä laitoksissa, joilla ei välttämättä ole riittäviä tutkimus- ja kehitysresursseja. Usein käytetyt varainhoitajien tarjoamat riskianalyysit on vaikea tulkita Vakuutusvalvontaviraston vaatimalla tavalla sijoitustoiminnasta riippumattomiksi.

Kvantitatiivisia malleja kritisoidaan usein siitä että niiden tuottamat tulokset riippuvat liiaksi käytetyistä lähtöoletuksista. Tämä voidaan kuitenkin tulkita mallien myönteisenä piirteenä. Riskianalyysissä käytettävät mallit tulisi aina kalibroida vastaamaan päätöksentekijän markkinaodotuksia ja tarkasteltavan laitoksen tilaa. Matemaattisten riskienhallintamallien tarkoitus on muodostaa analyttinen kuvaus epävarmasta tulevaisuudesta nimenomaan päätöksentekijän näkökulmasta. Epävarmuus ja riskit, ja siten myös niitä kuvaavat mallit, ovat lähtökohtaisesti subjektiivisia.

Rahastointisäännökset tarpeettoman monimutkaisia

Hankkeessa havaittiin myös että, Suomen TyEL-järjestelmässä yksittäisen eläkelaitoksen strateginen riskienhallinta on poikkeuksellisen haastavaa. Tämä johtuu rahastointisäännösten monimutkaisuudesta ja niiden doku-

mentaation puutteellisuudesta. Järjestelmän tehokkuuden ja kestävyyskannalta olisi ensiarvoisen tärkeää, että eläkelaitosten vastuulla olevien kassavirtojen määräytymismekanismit olisivat mahdollisimman yksinkertaiset ja helposti hallittavissa. Riskien kustannukset ovat sitä pienemmät mitä paremmin ne ovat ennakoitavissa.

Työeläkkeiden rahoitusta olisi mahdollista selkeyttää yksinkertaisilla toimenpiteillä ilman että etuuksia tai eläkerahastoja tarvitsisi muuttaa. Esimerkiksi keskittämällä jakojärjestelmä eläkelaitoksilta yhdelle toimijalle (esimerkiksi Eläketurvakeskukselle), TyEL-laitosten laskuperusteet yksinkertaistuisivat olennaisesti. Tällöin myös jakojärjestelmä yksinkertaistuisi ja siihen liittyvät riskit vähenisivät, jolloin jakojärjestelmään liittyviä puskurirahastoja olisi mahdollista pienentää.

Myös siirtyvien toimintapääomien määrittämisessä olisi opittavaa rahoitusmarkkinoilta. Vapailla markkinoilla sijoitusrahastojen suurin kilpailua edistävä kannustin on asiakkaan oikeus nostaa rahasto-osuutensa jos rahastonhoitaja ei tyydytä. Sijoitustoiminnan tehokkuuden kannalta olisi tärkeää, että valta ja vastuu yksittäisen eläkerahaston hallinnoinnissa olisivat selkeästi samalla taholla.

Rankka juominen vie työkyvyttömyys- eläkkeelle

Alkoholin takia työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä on lisääntynyt 40 prosenttia 2000-luvun alusta. Uusi tutkimus osoittaa, että yli kolmen annoksen päivävauhti yhdistettynä humalahakuisiin juomatapoihin ennakoi varhaista työstä poistumista.

Vuonna 2005 työkyvyttömyyseläkkeellä oli alkoholin aiheuttamien elimellisten aivo-oireyhtymien ja käyttäytymishäiriöiden takia 50 505 ihmistä. Tämä joukko oli kasvanut 40 prosentilla vuodesta 2000. Yhteiskunnan tilinpidossa nämä ihmiskohtalot muuntuvat 700 – 900 miljoonan euron välittömiksi vuosimenoiksi ennenaikaisten eläkkeiden lisäksi kasvaneina sosiaali- ja terveystalouksina. Välilliset haittakustannukset nousevat useihin miljardeihin euroihin.

Ongelmakäyttö heijastuu ennenaikaisen työstä poistumisen lisäksi terveyspalveluiden ja lääkkeiden käytössä sekä ennenaikaisen kuoleman kautta. Talouslukujen ulkopuolelle jäävät lisäksi vielä inhimilliset kärsimykset.

Humalahakuiset havittelevat eläkkeelle

Tutkija **Karoliina Harkonmäki** Kuntien eläkevakuutuksesta osoittaa, että työikäisen ihmisen alkoholinkäytöstä ja aikomuksista siirtyä varhaiseläkkeelle löytyy selkeä annoksen ja väkivallan suhde. Yli 250 grammaa alkoholia viikossa käyttävät olivat miltei kaksi kertaa useammin varhaiseläkkeelle suuntautuneita kuin kohtuukäyttäjät. Yli 500 grammaa käyttävien eläkesuuntautuneisuus oli lähes kolminkertainen.

Rankka juomatapa on yhteydessä eläkeajatuksiin ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen. Humaltuminen vähintään kerran viikossa kaksinkertaisti eläkeaikomukset ja työkyvyttömyyseläkeriskin. Erityisen haitalliselta näyttää vahvojen viinosten runsas juominen.

Toisaalta pienet määrät mietoja juomia näyttäisivät suojaavan joiltakin terveysriskeiltä jopa paremmin kuin täysraittius. Tästä ei kuitenkaan pidä innostua suositteluun edes lipittelykultuuria jonkinlaiseksi kansalliseksi projektiksi.

– Jos ihminen juo paljonkin alkoholia mutta ei juo humalahakuisesti, se on vähemmän haitallista kuin kerralla paljon juominen, Harkonmäki tähdentää.

Kokonaisuudessaan alkoholin terveysvaikutuksista edelleen kiistellään, ja näyttöä myönteisistä vaikutuksista on lähinnä sydän- ja verisuonitauteihin, jolloin kohtuukäyttö saattaa Harkonmäen mukaan suojella.

– En kuitenkaan kehottaisi ketään ihmistä juomaan terveytensä takia, tutkija Harkonmäki tähdentää.

Viina kalliimmaksi?

Tutkija pohtii raportissaan myös keinoja alkoholihaittojen vähentämiskeinoja. Perinteisen ennaltaehkäisyyn rinnalle Harkonmäki ehdottaa terveydenhuollon ja sosiaalitoimen yhteistyön lisäämistä ja työterveydenhuollon ja esimiesten osaamisen päihdetietämyksen parantamista. Tutkija liputtaa myös väkivallan juomien hintojen korottamista.

Kun päihdeongelmat ja mielenterveysongelmista masennus kytkeytyvät tutkimusten mukaan usein yhteen, näiden hoitaminen erillisinä lisää hoidon epäonnistumisen riskiä. Tutkija varoittaa lievien mielenterveysongelmien ylihoitamisesta pitkällä sairaalajaksolla. Yksilön työssä jatkamista voisi edistää, jos työyhteisö sietäisi lieviä ongelmia ja joustaisi vaatimuksissaan – aina kun ei voi ylittää sadan prosentin työtehoa.

Aineistoa viideltä vuodelta

Harkonmäen raportti pohjautuu viiden vuoden seuranta-aineistoon. Päihdeikäytymisen lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan monesta eri näkökulmasta työssä jatkamisen ja terveyden välisiä yhteyksiä.

25 000 työikäisen suomalaisen muodostaman aineiston pohjalta Harkonmäki analysoi persoonallisuuspiirteiden, elämäntapahtumien, ihmissuhteiden ja terveyteen liittyvän riskikäytymisen välisiä suhteita sekä niiden yhteyttä varhaiseläkeaikomuksiin ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen.

*Teksti: Eino Nykänen
Kuva: Heikki Savolainen*

Tutkimusraportti: Tahdon asia? Näkökulmia työssä jatkamiseen ja terveyteen.
Aineisto on saatavilla Kuntien eläkevakuutuksen sivuilla www.keva.fi

Vaikka työkyvyttömyyseläkeläisillä onkin työhaluja ja työkykyä jäljellä, heidän ansiotyönsä tuskin nousee merkittäväksi työvoimapanokseksi. Tuore selvitys osoittaa kuitenkin, että valtakunnan ponnistelut vajaatyökykyisten vetämiseksi mukaan työelämään osuvat otolliseen maaperään.

Tuore tutkimus osoittaa:

Osittain työkyvyttömiä työhalut tallella

Yli kaksi kolmesta osittaisella työkyvyttömyyseläkkeellä olevista käy töissä. Ansiotyötä tehdään kuitenkin määrällisesti vähän. Erityisesti täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavien työskentely on yleensä osa-aikaista ja satunnaista. Tyystin työelämän ulkopuolisista työkyvyttömyyseläkeläisistä runsas viidennes ilmoittaa haluavansa ja pystyvänsä tekemään jotain ansiotyötä.

Eläketurvakeskus on selvittänyt työkyvyttömyyseläkeläisten työssäkäyntiä, työhaluja ja ansaintarajojen vaikutusta työntekoon.

– Julkinen keskustelu on pyörinyt paljon työkyvyttömyyseläkeläisten työllistymismahdollisuuksien ja työhalukkuuden ympärillä. Halusimme saada varmistusta työhön haluavien työkyvyttömiä määristä, tutkija **Raija Gould** Eläketurvakeskuksesta sanoo.

– Lisäksi päätimme selvittää, kuinka paljon työkyvyttömyyseläkettä saavat olisivat valmiita tekemään töitä ja missä määrin näihin suunnitelmiin vaikuttavat sallitun ansainnan ylärajat, hän täydentää.

Satunnainen työnteko kiinnostaa

Eläketurvakeskuksen tutkimuksen mukaan täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavien, ilman töitä olevien, mutta työelämään halajavien määrä on noin 32 000. Lähes samanlaiseen arviointiin päädyttiin työ- ja elinkeinoministeriön vajaaakuntoisten työhaluja käsitellessä, selvitysmies **Mika Vuorelan** raportissa tämän vuoden alussa. Sen arvio noin 30 000 vajaatyökykyisen reservistä perustui Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen aiempiin selvityksiin.

– Meidän selvityksestäme ilmenee myös selkeästi se, kuinka paljon työkyvyttömät olisivat määrällisesti kyvykkäitä ja valmiita töitä tekemään. Nyt tehdyn selvityksen tuloksissa korostuu aiempaa enemmän toivotun työn epä-säännöllinen luonne ja vähäinen tuntimäärä, Gould täsmentää.

Toisin sanoen työtunneissa mitattuna työvoimareservi ei ole yhtä suuri kuin henkilöluvun perusteella voisi olettaa. Työkyvyttömyyseläkeläisten ansiotyö on yleensä osa-aikaista ja työhön halukkaat toivovat valtaosin vain satunnaista työtä.

Tällä hetkellä alle 63-vuotiaista työeläkejärjestelmän noin 170 000 työkyvyttömyyseläkeläisistä runsaat 19 000 tekee jossain määrin ansiotyötä. Täyden eläkkeen saajista noin 5 prosenttia käy töissä ja osatyökyvyttömyyseläkeläisistä työssä käyvien osuus on 68 prosenttia. Valtaosa täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavista työskentelee vain muutaman tunnin viikossa. Osatyökyvyttömyyseläkeläisten yleisin työaika sen sijaan on 20 tunnin kummallakin puolella. Lisäksi heidän työnsä on useimmiten säännöllistä.

Ansaintarajat vaikuttavat jonkin verran

– Usein kuulee sanottavan, että työkyvyttömyyseläkettä saavat eivät voi käydä töissä alhaisten ansaintarajojen vuoksi. Myös tämän väittämän ja ilmiön todenperäisyyttä halusimme valottaa selvityksellämme, Gould sanoo.

Noin 15 000 työkyvyttömyyseläkeläistä arvelee, että ansaintarajoilla on ollut jossain määrin ansiotyöntekoa vähentävää vaikutusta. Nykysäännösten mukaan täyttä työkyvyttömyyseläkettä saava voi ansaita 40 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkettä saava 60 prosenttia siitä keskiansiosta, josta eläke on laskettu.

– Työssäkäyvistä täyden eläkkeen saajista alle puolet olisi tehnyt enemmän työtä, jos tu-

lorajoja ei olisi ollenkaan. Työssäkäyvistä osaaika-eläkeläisistä runsas neljännes olisi lisännyt työntekoaan ilman ansaintarajoja.

Eri sairausryhmistä tietoa tuonnempana

Tuoreen tutkimuksen perusjoukko koostuu vuoden 2008 huhtikuussa työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkettä saaneista henkilöistä, jotka ovat syntyneet vuonna 1946 tai sen jälkeen. Otos tästä ryhmästä poimittiin siten, että aineistoon saatiin riittävästi tapauksia kaikista työssäkäynnin ja työhalukkuuden kannalta kiinnostavista ryhmistä. Kysely suunnattiin kattamaan eri-ikäisiä, lyhyemmän ja pidemmän aikaa eläkkeellä olleita ja sekä täyttä että osittaista työkyvyttömyyseläkkeitä saavia.

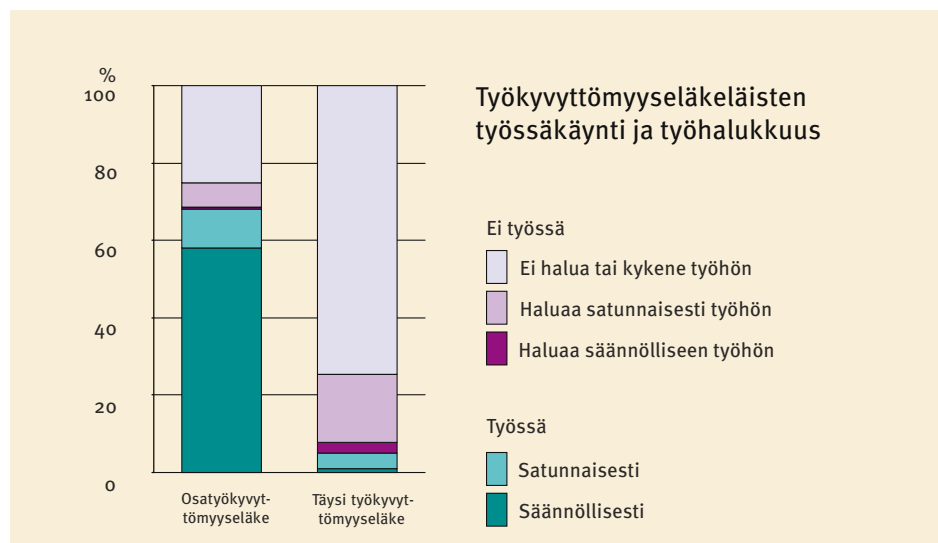
Vastausprosentti oli varsin hyvä, peräti 77 prosenttia.

Aineistosta julkaistaan myöhemmin laaja raportti, joka käsittelee työssäkäyntiä ja työhaluja eri sairausryhmissä ja ammateissa.

Teksti: Kati Kalliomäki

Verkkojulkaisu: Raija Gould, Kasimir Kaliva, Jukka Lampi (2008)

Työkyvyttömyyseläke ja ansiotyö, www.etk.fi

Osa-aikainen työ monelle jaksamisen edellytys

Mervi Takala
Tutkija
Eläketurvakeskus

1. Osa-aikaeläkkeellä oli kesäkuun 2008 lopussa 30 000 henkeä. Puolet osa-aikaeläkeläisistä arvioi terveydentilansa hyväksi. Kenelle osa-aikaeläke on tarkoitettu?
2. Eläkeuudistuksen tavoitteena on työurien pidentäminen. Osa-aikaeläkkeelle voi siirtyä jo 58-vuotiaana. Miten osa-aikaeläke voi pidentää työuria?
3. Osa-aikaeläke lopetettiin Ruotsissa vuosituhaten vaihteessa, koska sitä pidettiin liian kalliina. Samaa väitetään Suomesta. Maksaako osa-aikaeläke liikaa?

★ Osa-aikaeläkkeelle voi siirtyä 58-vuotiaana, jos sopii siitä työnantajansa kanssa. Mitään ehtoa terveydentilan huononemisesta ei ole eikä ole ollut osa-aikaeläkkeen 20-vuotisen olemassaolon aikana. Osa-aikaeläkettä ja muita varhaiseläkkeitä suunnitelleessa komiteassa (mietintö vuodelta 1981) kuitenkin toivottiin, että osa-aikaeläkkeen avulla voitaisiin vähentää työkyvyttömyyseläkkeitä. Ajateltiin, että niiden, joiden terveydentila oli vain vähän heikentynyt, ei ollut välttämätöntä siirtyä kokonaan pois työelämästä. Järjestelmää suunniteltaessa ajateltiin myös, että osa-aikaisessa työssä ikääntyneet jaksaisivat paremmin kuin kokoaikaisessa työssä. Nämä osa-aikaeläkkeelle asetetut toiveet ovatkin toteutuneet.

Kymmenen prosenttia osa-aikaeläkeläisistä sanoo, että heidän terveydentilansa on huono, ja ainakin tälle ryhmälle osa-aikaeläke on vaihtoehto työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumiselle. Valtaosa osa-aikaeläkeläisistä sanoo myös jaksavansa paremmin osa-aikaisessa kuin kokoaikaisessa työssä.

Noin puolet osa-aikaeläkeläisistä määrittelee terveydentilansa kohtuulliseksi tai huonoksi. Myös heidän on mahdollista jaksaa osa-aikatyössä vanhuuseläkkeelle asti. Osa-aikaeläkeläisille vuonna 2007 tehdyn kyselyn mukaan ne osa-aikaeläkeläiset, joiden terveydentila oli huono tai kohtalainen, olisivat ilman osa-aikaeläkettä hakeutuneet joko heti tai pienen ajan kuluttua kokoajaeläkkeelle. Ne, joiden terveydentila oli hyvä, olisivat voineet jatkaa kokoajaikatyössä ilman osa-aikaeläkettä.

Työurat pidentyvät eläkeuudistuksen seurauksena

★ Osa-aikaeläkeläisten työurat voivat pidentyä tämän paremman jaksamisen kautta. Useimmat nykyiset osa-aikaeläkeläiset aikovat siirtyä vanhuuseläkkeelle 63-vuotiaana. Aikaisempaan verrattuna osa-aika-

eläkeläiset ovat myöhentäneet aikomaansa eläkkeelle siirtymisen ajan kohtaa.

Työurien pidentämiseen osa-aikaeläke voi vaikuttaa kahdella tavalla: nostamalla ikääntyneiden työllisyysastetta ja kasvattamalla kokonaistyöpanosta. Ikääntyneiden työllisyyden kasvu on viime vuosina ollut tunnetusti ripeää. Osan tästä noususta selittää osa-aikatyön osuuden kasvu, mikä on seurausta osa-aikaeläkeläisten määrän kasvusta. Koska osa-aikaeläkkeen avulla voidaan selittää osa ikääntyneiden työllisyyden noususta, niin osa-aikaeläkkeet täyttävät työurien pidentämisen ensimmäisen ehdon.

Osa-aikaeläkeläisten työpanoksen laita on toisin. Ikääntyneiden kokonaistyöpanos laskee, kun pääosa osa-aikaeläkeläisistä siirtyy vanhuuseläkkeelle 63-vuotiaana. Jotta osa-aikaeläkeläisten kokonaistyöpanos pysyisi samana kuin niillä, jotka siirtyvät kokoajaikatyöstä 63-vuotiaana vanhuuseläkkeelle, pitäisi osa-aikaeläkkeelle 58-vuotiaana siirtyvän työskennellä osa-aikaisesti 68-vuotiaaksi asti. Eläkeuudistuksen jälkeen on osa-aikaeläkkeelle mahdollisuus siirtyä 58–67-vuotiaana.

Kohtuullinen kustannettava

★ Kokonaistyöpanoksen vähentyminen on ollut yhtenä syynä siihen, että osa-aikaeläkejärjestelmää on pidetty kalliina. Tällaisten pohdintojen takana on ajatus, että osa-aikaeläkeläisille maksetaan siitä, että he ovat poissa työstä. Tämä ei sovi yhteen eläkeuudistuksen tavoitteiden kanssa ja siksi kuullaan usein väitettävän, että jokainen osa-aikaeläkeisiin menevä euro on turha. Osa-aikaeläkemenoahan ei sinänsä ole kovin suuri, vain 1,3 prosenttia työeläkemenosta eli noin 0,2 miljardia euroa vuodessa.

Kustannuksia arvioitaessa on kuitenkin hyvä muistaa, että monet osa-aikaeläkettä saavat käyttävät lisääntyneen vapaa-aikansa muiden auttamiseen. Joka kolmannella osa-aikaeläkkeellä olevista oli vuonna 2007 sellaisia perheen tai omaisten hoitoon liittyviä tehtäviä, joita ei voida pitää tavanomaisina kotitöinä.

Osa-aikaeläkeläiset ovat sen ikäisiä, että hoitoa kaipaavia on sekä vanhemmissa että nuoremmassa sukupolvissa. Ja työ tulee tämänikäisiltä tuskin tulevaisuudessakaan vähenemään, kun palveluja on karsittu ja hoito- ja hoivatyötä siirretään yhä enemmän perheiden vastuulle.

Julkaistu: Osa-aikaeläke ja eläkeuudistuksen tavoitteet
Mervi Takala ja Marjukka Hietaniemi (toim.)
Raportteja 2008:2

Puheenjohtaja Pekka Humalto kiittelee sekä omia esittelijöitään että lautakuntien jäseniä. – Esittelijämme tekevät hyvää työtä ja jäsenemme ovat kokeneita sosiaaliturvan osajia. Töitä on vaan liikaa tekijöihin nähden, hän sanoo.

**Sietämättömistä
ruuhkista
huolimatta**

muutoksen- haku tähtää parannukseen

Oikeusvaltiossa kansalaisen pitää saada hakea muutosta viranomaisen ratkaisuihin. Sosiaaliturvan muutoshakulautakunta tuskailee muutoshakemusten määrää. Uusi laki ja uudet käytännöt lupaavat helpotusta, mutta heti sumaa ei saada purettua.

Sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimena Somla käsittelee niitä asioita, joissa valitetaan Kansaneläkelaitoksen päätöksistä. Vain opintotuki- ja työttömyysturva-asioden muutoshakemukset käsitellään muualla.

Somla on Kelan asioissa ensimmäinen muutoksenhakuaste. Sen päätöksistä on mahdollista valittaa vielä vakuutusoikeuteen. Työeläkkeisiin liittyvät valitusasiat käsitellään Työeläkeasioiden muutoshakulautakunnassa.

Somlan tapaukset ovat yleisesti johonkin etuusasiaan ja siten toimeentuloon välittömästi tai välillisesti kytkeytyviä asioita. Viime vuonna Somlassa käsiteltiin noin 13 600 päätökseen johtanutta valitusta tai hakemusta. Samaan aikaan ovesta tulvi sisään 24 000 uutta valitusasia. Nyt vireillä on noin 30 000 muutoshakemusta.

Ruuhkasta seuraa lähes sietämättömän pitkät käsittelyajat. Asiaansa muutosta haluava asiakas joutuu odottamaan tällä hetkellä päätöstä keskimäärin peräti 16 kuukautta. Somlassa tehdään kaikki voitava, jotta käsittelyaika saadaan laskemaan.

Somlan puheenjohtaja **Pekka Humalto** on kiusallisen tietoinen pitkistä käsittelyajoista. Yksikkönsä johtajana hän näkee selkeästi lautakunnan henkilöstön paineet päivittäin.

– Koko henkilöstö tekee erinomaista työtä. Henkilöstömme koostuu huippuosajista. Heitä on vain liian vähän. Seurauksena kansalaiset joutuvat odottamaan päätöksiä kestävästi kauan, hän toteaa.

Lakimuutos ei yksin riitä

Esimerkiksi työkyvyttömyyseläkepäätöksissä tai sairauspäiväraha-asioissa puolentoista vuoden epätietoisuuden aika on luvalla sanoen koh-

Illatyöt saapuvat keskelle Maijaliisa Takasen työpäivää.

tuuton. Muun muassa oikeusministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä ongelma on tiedostettu ja sitä on yritetty yhdessä ratkoa. Somlan toimintaa ohjaavaa lakia uudistettiin ja muutokset tulivat voimaan tämän vuoden elokuun alusta lähtien.

Uuden lain myötä muutoksenhakulautakunta jettiin kahteen osastoon, joita johtavat päätoimiset puheenjohtajat. Viisijäsenisessä kokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrää on supistettu. Uutena menettelynä on otettu käyttöön yhden tuomarin kokoonpano, jossa muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ratkaisee esittelystä yksinkertaisia asioita. Joissain tapauksissa myös notaarit voivat hoitaa esittelyn.

– Vaikka muutokset vievät parempaan suuntaan, ne eivät yksin riitä. Tietenkään emme osaa vielä arvioida tuoreen lain seurauksia, mutta esimerkiksi esittelijöitä tarvittaisiin edelleen lisää, jotta saisimme valitusajan supistumaan kuuteen kuukauteen muutaman vuoden sisällä, Humalto toteaa.

Valitusten käsittelyssä koko henkilöstön, mutta erityisesti esittelijöiden ja esittelevien notaarien rooli on ensiarvoisen tärkeä. Juuri he tekevät esitykset puheenjohtajille ja lautakunnan jäsenille, jotka sitten ratkaisusta päättävät.

– Tällä hetkellä meillä ei ole edes notaareja tarpeeksi, jotta he ehtisivät esivalmistella.

Hyvä, mutta kova koulu

Humalto on huolissaan toimiston henkilökunnan, notaarien ja esittelijöiden jaksamisesta.

– Työ on haastavaa, sillä esittelijät ottavat aina ihmisen kokonaistilanteen tarkasteluun. Kaikkeen asiaan liittyvään on perehdyttävä. Olemme saaneet rekrytoiduksi tänne nopeasti oppivia juristeja, notaareja ja toimiston väkeä, mutta loppuun palamisen vaara on suuri tällä työtahdilla. Tavoitteena on, että esittelijät käsittelevät 21 tapausta viikossa.

Somlalla ei kaiken lisäksi ole tarjota kovasti etenemismahdollisuuksia henkilöstölleen, joten vaihtuvuus on aika suurta.

– Lisäksi palkitsemisen välineemme ovat melko vähäiset, vaikkakin tähän on tuonut vähän helpotusta uusi palkkausjärjestelmä henkilökohdaisine palkanosineen. Henkilöstöstä olisi kuitenkin syytä kyetä pitämään kiinni. He haluavat tehdä hyvää työtä.

”Perustuntuma sosiaaliturvaan säilyy”

► Kehityspäällikkö **Maijaliisa Takanen** Eläketurvakeskuksen lakiosastolta on työskennellyt Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan lakimiesjäsenenä vuosia. Hän voi kokemukseen nojaten todeta, että Somlan esittelijät ovat alansa asiantuntijoita ja perustelevat ratkaisuehdotukset hyvin.

– Kaikkiin juttuihin täytyy kuitenkin paneutua kunnolla. Kyse on ihmiselle tärkeistä ratkaisuista.

Käytännössä Takanen pääsee käsittelemään valituksia vasta työpäivän jälkeen. Aikaa ei ole paljoa, joten usein mappeihin täytyy tarttua kotona iltamyöhään.

– Tätä työtä jaksaa tehdä ehkä sen vuoksi, että lautakunnan jäsenyys antaa ammatillisesti paljon. Ihmisten tilanteisiin perehtyminen pitää juristin maan pinnalla. Lisäksi tästä näkee hienosti sosiaaliturvan kokonaiskuvan ja pysyy hyvin ajan tasalla, hän sanoo.

– Pienenä lohtuna ja ehkä porkkananakin voi kuitenkin pitää sitä, että tässä työssä oppii laaja-alaisesti kaikki ihmisen perusturvaan liittyvät asiat. Tämä on hyvä koulu, hän lisää.

Taustalla sosiaalivakuutuslautakuntien lakkauttaminen

– Tuntuu siltä, että ihmiset valittavat entistä herkemmin. Sisäistä toimintaa tehostamalla on yritettävä vastata haasteeseen. Kaikkea tällaista työn kehittämistä suunnittelemme ja mietimme nyt. Olemme yrittäneet nopeuttaa prosesseja, mutta ei tässä ole enää paljoakaan parantamisen varaa, Humalto toteaa.

Hän huomauttaa, ettei kansalaisten valitusalttius ole kuitenkaan pääsyy muutoshakemusten kasvuun. Somlaan saapuneiden hakemusten määrän sysäsi nousuraiteelle paikallisten sosiaalivakuutuslautakuntien lakkauttaminen vuonna 2007. Siihen asti paikalliset sosiaalivakuutuslautakunnat olivat hoitaneet muutoksenhakuasiat siten, että niistä siirtyi Somlan käsittelyyn vain noin viidesosa.

– Varauhimme lautakuntien lakkauttamisen seurauksiin tuplaamalla esittelijöiden määrää, mutta lisäys ei ollut riittävä. Jälkikäteen on tietenkin helppo olla viisas ja arvostella tehtyjä ratkaisuja.

Työkyvyttömyysvalitusten sijainti harkinnassa

Yksi helpotus Somlan ruuhkaan voisi olla työkyvyttömyyseläkevalituksen siirtäminen Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan. Tämä muutosehdotus oli esillä lakiuudistuksen yhteydessä, mutta ratkaisua ei löytynyt ainakaan vielä.

– Sikäli työkyvyttömyyseläketapausten siirtäminen työeläkepuolelle saattaisi olla perusteltua, että nykyään yhä enenevässä määrin ihmiset saavat työkyvyttömyyseläkkeen. Toisin sanoen vähemmällä osalla väestöstä on pelkkää Kela-tökyvyttömyysturvaa, Humalto pohtii.

– Mutta ratkaistaan nämä työkyvyttömyyseläkehakemusten valitukset missä tahansa, niin ei se silti ruuhkaa poista, vaan saattaa ainoastaan muuttaa sen sijaintia, hän lisää.

Teksti: Kati Kalliomäki

Kuvat: Karoliina Paatos

Kuljettaja Tuomas Kyttälä pakkaa salkut taksiinsa ja vie ne jaoston jäsenille luettavaksi toimistosihteerin Tarja Värtisen antaman ajolistan mukaan.

Vireillä on noin 30 000 muutoshakemusta, eikä loppua tunnun näkyvän. Luottokuljettajan kädet tuntevat laukkujen raskaan painon.

Teksti: Anne Niemi

Kuvat: Karoliina Paatos

MUSTAT SALKUT

Mustat salkut kiirivät taksin kyydissä pitkin Helsingin katuja. Auton takapenkin plyysillä keikahtelee pönäkkä salkkurivi. Takakontissa on tiiviissä paketissa tuplarivissä toinen mokoma.

Salkut ovat pullollaan paperia. Muutoshakemuksia, jotka sisältävät sairauskertomuksia, valituksia, oikaisuvaatimuksia, monen ihmisen traagisiakin elämänvaiheita.

Paperinpyöritys tuntuu loputtomalta. Tämän tietävät kouriintuntuvasti kansioilla vuoratus Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan (Somla) esittelijät, notaarit, asiantuntijajäsenet ja toimistohenkilökunta. Heidän käsiensä kautta kulkeutuu tuhansia ja tuhansia Kelan päätöksiin tyytymättömien asiakkaiden muutoshakemuksia.

Ennen kuin lautakunnan kuusi eri jaostoa saavat asiakkaan tarinan tutkittavakseen, ovat Somlan paperipinkkojen keskellä uurastavat, toimistohenkilökunta, notaarit ja esittelijäjuristit tehneet valtavan alkutyön. Yksi esittelijä käsittelee viikossa keskimäärin 21 tapausta, mikä on esittelijöiden mielestä kova urakkatahti.

– Kyllä tämä työ on väkisinkin liukuhihnamaista, vaikka kuinka yrittää skarpata, toteaa yksi esittelijöistä.

– Mutta ei ihan niin liukuhihnamaista kuin voisi luulla. Aina otamme ihmisen kokonaistilanteen tarkasteluun, kyllä esittelijän on luettava kaikki asiaan liittyvä, jatkaa juristikollega varhaisen aamukokouksen alla.

Päätöksiä Somla tekee kuudessa jaostossa. On suppeiksi kutsuttuja kolmijäsenisiä jaostoja, joissa puheenjohtajan rinnalla joko kaksi lääkäriä tai kaksi lakimiestä ratkoo lääketieteellisiä ja juridisia kysymyksiä. Näiden lisäksi kokoonnutaan laajoissa jaostoissa, joihin osallistuvat lakimies- ja lääkärijäsenen lisäksi kaksi ns. maallikkojäsentä, joilla lain mukaan katsotaan olevan muutoksenhakijoiden olosuhteiden tuntemus.

Syysaamussa Hakaniemen tori on kaunis. Päivä käynnistyy hiljalleen liikkeelle. Ratikkakiskot kirsкуvat, ihmisiä tulee ja menee. Torilla perunakauppiat availevat myyntilaarejaan. Samaan aikaan kun torikahvilan oranssi suojateltta vetää puoleensa kahvinjanoisia, jaostojen tarkkasilmäiset esittelijät ja jäsenet kerääntyvät Somlassa saman pöydän ääreen.

Somlaan tulevat sairauspäivärahaan, lapsilisiin, Kelan työkyvyttömyyseläkkeisiin ja moniin muihin etuusasioihin tehdyt muutoshakemukset. Tapaukset ovat moninaisella tavalla toimeentuloon kytkeytyviä hankalia asioita ratkottavaksi.

Viime vuonna käsittelyrumban läpäisi lähes 18 000 päätökseen johtanutta hakemusta. Kun tuo määrä ratkaisuja lähti talosta ulos, tulvi ovesta sisään 24 000 uutta valitusasiaa. Tarja Värtinen kannattelee yhden salkun sisältöä

Ovien takana mustien salkkujen sisältö on purettu pöydille, uni karisee silmästä loisteputkivalaisimien hehkussa valkoisissa kokouspöydissä. Sisällä istuu puheenjohtajan johdolla suppea 3-henkinen kokoonpano. Hakaniemen torin aamuhäly ei kuulu ikkunoiden takaa. Jäsenet keskittyvät pöydän ääreen papereihinsa.

Hallintotieteiden maisteri **Vesa Rantahalvari** on yksi Somlan jaostojen maallikkojäsen. Jäsen, joka työnsä luonteen vuoksi on perehtynyt työeläkeasioihin. Rantahalvari, lääkäri **Marja Koski** ja sosiaalivakuuttamisen asiantunteva **Mirja Janerus** odottavat laajan jaoston kokouksen alkua. Sisällä odottavat jo puheenjohtaja Humalto ja lakimiesjäsen **Maritta Hirvi**.

Automaattikahvi vetää otsan kurttuun. Kello käy aamukahdeksaa ja mies silmäilee päivän vanhaa iltapäivälehteä ennen kokouksen alkua.

– Jos halutaan Somlan käsittelyaikoja nopeuttaa ja juttumäärään purkaa, se ei onnistu mitenkään muuten kuin esittelijöiden määrää lisäämällä. Työmäärä on nykyisellään suhteettoman suuri, kyllä me jaostoissa kykenemme päätöksiä tekemään, mutta esittelijät eivät nykyisillä henkilöresursseilla ehdi purkamaan sisään tulevaa hakemusten määrää. Tähän hätään pitäisi saada väkeä nyt heti lisää laukaisemaan työsumaa, jaoston maallikkojäsen Vesa Rantahalvari sanoo.

Hyllyt ovat väärällään vireillä olevia asioita. Valtaisa paperimäärää taivastellessa mieleen nousee kysymys, kuinka kukaan tolkullinen ihminen jaksaa lukea mappitolkulla asiakirjatekstiä. Toimistosihteeri **Tarja Värtinen** kertoo, että suurimmillaan yhden asiakkaan hakemuskertomus voi täyttää jopa kaksi salkullista asiakirjoja.

Ennen ratkaisujen tekemistä asiakkaiden valituskirjeet, nuo paksut mapit ovat olleet jäsenten luettavina. Kuljettajan ajopäivää on edeltänyt mustien salkkujen pakkaamista, kansioiden ja papereiden huolellista pinoamista. Salkunhoitaja Värtisen on oltava tarkkana, jotta salkuille saadaan oikeanlainen ja sujuva kulkureitti.

– Joskus tuntuu pahalta, kun vien yhdelle ihmiselle nokkakärkyllisen salkkua. Siinä sitä on illoiksi tai viikonlopuksi lukemista, toteaa salkkujen ajotyöhön tunnollisesti suhtautuva kuljettaja Tuomas Kyttälä. ■

Hakemusten käsittelyaika on venähtänyt puoleentoista vuoteen. Uusia muutoshakemuksia tulee jatkuvalla syötöllä, ja jono kasvaa.

Aamun jaostokokous. Muutoksenhakulautakunnan puheenjohtaja Pekka Humalto ja lääkärijäsen Marja Koski keskustelevat päätösratkaisusta. Somla on Kelan asioissa ensimmäinen muutoksenhakuaste, lautakunnan päätöksistä voi valittaa Vakuutus oikeuteen.

Yrityksen alkutilanteessa vertaistuki on tärkeä

Työn tuottavuuden lisäämiseksi ja työllisyyden esteiden poistamiseksi ponnistetaan monella taholla. Yrittäjyyden lisääminen ei ole mikään taikakeino työelämän rakennehaasteiden ratkaisemiseksi, mutta se on kaivattu lisä palkkatyön rinnalle.

Vaikka metsäteollisuuden paperipaikkakunnilla Valkeakoskella, Kajaanissa ja Imatralla on rakenneuutoksen pyörre päällä, alhaisen työttömyyden aikana Suomen työllisyysnäkymät ovat yleisesti melko hyvät. Työvoimapula metalliteollisuuden ja terveydenhuollon aloilla on jo tätä päivää.

Uusista yrityksiin syntyneistä työpaikoista noin 80 prosenttia on syntynyt alle 250 työntekijän pk-yrityksiin. Pieniä mikroyrityksiä, yhden, kahden henkilön työpaikkoja on kuitenkin määrällisesti eniten.

Kuntien palvelutuotannon avautuminen kilpailulle ja ostopalvelujen lisääntyminen ovat olleet erittäin tärkeitä kasvusysäyksen antajia.

Naisyrittäjiä on noin kolmannes kaikista yrittäjistä, ja kasvuun on panostettu viime vuosina: naisyrittäjien määrä on kasvanut 2000-luvulla.

Työministeri kannustaa yrittämään

Työministeri **Tarja Cronberg** on perustanut työ- ja elinkeinoministeriöön työryhmän selvittämään naisyrittäjyyden esteitä. Vanhasen II-hallituksen tavoitteena on hilata naisyrittäjien osuus yrittäjien ammattikunnassa 40 prosenttiin. Osin naisten yrittäjyysosuus jää tilastoissa katvealueelle, sillä he toimivat usein yhtiömuotoisissa yrityksissä vähemmistöosakkaina miesten rinnalla.

Työministeri Tarja Cronberg ei pidä yrittäjyyttä palkkatyön vaihtoehtona. Molempia tarvitaan.

Siinä on naisen ja miehen välillä eroja, minä kokoluokan riskeihin alkavat yrittäjät suosuvat.

– Nainen yrittäjänä ottaa aloitusvaiheessa pienen lainan: tyypillisesti 30 tuhannen naislainan Finveralta, kun miehisillä konealoilla puhutaan miljoonasta eurosta, Cronberg sanoo

Moni uusista aloittavista naisyrittäjistä sijoittuu terveydenhuollon hoivapalvelualueille. Yhden, kahden työntekijän yritykset ovat tyypillisiä terveydenhuollossa kilpailutuksen jälkeen perustettuja yrityksiä.

– Mutta myös suuret kotimaiset yritykset: tekstiiliteollisuudessa Marimekko, siivousalalla SOL ja ruokapalveluyritys Amica ovat pitkään olleet naisen johtamia, Cronberg muistuttaa.

Naisyrittäjien työhyvinvointia selvitetään

Yrittäjänaiset puhuvat myös työolojen parantamisesta ja työterveyshuollon tärkeydestä. Työterveyslaitoksen kanssa on alkanut

naisyrittäjien työhyvinvoinnin ja naisyritysten liiketoimintaan pureutuva kyselyhaastatteluihin pohjaava selvitys, jonka tuloksista kuullaan loppuvuonna. Pohjois-Karjalasta, ministeri Cronbergin kotimaakunnasta mallia on haettu sijaispalvelussa (SiPa-hanke). Sijaispalvelusta yrittäjä saattoi palkata sijaisen työtään hoitamaan lomien ja perhevapaiden ajaksi.

Itsenäisessä työssään yrittäjä oppii monen asian kantapään kautta, mutta kaikkea ei tarvitse omaksua epäonnistumisten kautta. Mentoroinnista, ohjauksesta ja tuesta on apua. Mentori eli kokenut ja arvostettu konkari antaa kehityskykyiselle nuoremmalle kollegalle apunsa ja tukensa.

Tukea työntekijän palkkakuluihin

Minkälaisia helpotuksia hallitus tarjoaa yrittäjien toimintaedellytyksien parantamiseksi? Mitä konkreettista on luvassa, onko esimerkiksi starttirahan tapaan kaavailtu muita kannustimia alkavan yrittäjän tukemiseksi?

– Hallitusohjelmassa on sovittu pienyrittäjyyden kannustamisesta. Eräänlaisena lisästarttirahana yksityisyrittäjien on mahdollisuus saada ensimmäisen työntekijän palkkakuluihin palkkatukea ensimmäisen 10 kuukauden ajalta. Se on konkreettinen tuki, jota myös naisyrittäjät ovat hyödyntäneet, Cronberg kertoo.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on mietitty välityömarkkinoiden työllistyvyyden tukemiseksi keinoja. Palkkatuen lisäksi myös vajaakuntoisten työllistämiseen on haettu ratkaisua. Ylitarkastaja **Kirsti Haapa-aho** kertoo, että aikaisemmin työllistämisen ja yhdistelmätuen nimellä tunnettua palkkatukea voidaan myöntää yritykselle, joka palkkaa työttömän työnhakijan. Jos yritys palkkaa vajaakuntoisen tai yli 500 päivää työtä vailla olleen pitkäaikaistyöttömän, tuki palkkakuluihin ylittää kahden vuoden mittaiseksi.

Palkkatuki on peruspäivärahan suuruinen (24,50 euroa päivässä), kuukaudessa 520 euroa. Vajaakuntoisen palkkaamiseen yritys saa korotetun lisäosan, jolloin tuki kasvaa 840 euroon. Suurimmillaan vaikeasti työllistettävän tukisumma kohoaa tuhanteen euroon.

Uusi tukimuoto yksinyrittäjille

Palkkatuki on yksi tukimuodoista, mutta myös ensimmäisen työntekijän palkkakuluihin on yksinyrittäjälle kohdistettu uusi tukiratkaisu. Viime vuoden kesäkuusta lähtien yksinyrittäjä on voinut saada avustusta ensimmäisen työntekijän palkkakuluihin. Periaatteena yksinyrittäjän tuessa on, että työntekijä palkataan toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen ja työaika on vähintään 25 tuntia viikossa.

Vajaakuntoisten työllistymistä tuetaan

► Työministeri **Tarja Cronberg** on kannustanut selvityksillä ja puheillaan työllistämään vammaisia ja vajaakuntoisia varsinaisiin työsuhteisiin. Viime keväänä valmistui Mielenterveyden keskusliiton selvitysmies Mika Vuorelan raportti vajaakuntoisten työllistämistä. Sen mukaan noin 30 000 vajaakuntoista haluaisi palata työkyvyttömyyseläkkeeltä takaisin työelämään.

Hallitus panostaa vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämiseen 36 miljoonalla eurolla. Koko hallituskauden ajan vuosittain sama summa on budjetoitu vajaakuntoisten työllistämiseen.

– Vajaakuntoisen diagnoosin saaneille on tukea myönnetty jo nuo 36 miljoonaa ja tuettavien henkilömäärät ovat viime vuodesta olleet kasvussa. Tukeen varatut miljoonat ovat syksyyn mennessä sidottu kuukausittaisiin tukimaksatuksiin, mutta edelleen työvoimatoimistot voivat tehdä tukipäätöksiä. Toisin sanoen määräraha voidaan ylittää, kertoo ylitarkastaja **Timo Jokiperä** työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Yksinyrittäjän avustus haetaan alueelliselta TE-keskukselta. Avustuksen määrä on 30 prosenttia palkattavan työntekijän palkkamenoista ensimmäisenä vuonna ja viisitoista prosenttia seuraavana vuonna. Tätä lisästarttirahan kaltaista tukimuotoa yritykset ovat käyttäneet.

Miten Yrittäjän naisten keskusliiton toiminnanjohtaja **Riitta Vihersola** arvioi yrittäjän ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen varatun avustuksen vaikuttaneen naisyrittäjien toimintaedellytyksiin?

– Kyllä tuollainen tuki on tuntuva, mutta uskon, ettei monikaan yksinyrittäjä tiedä tästä tukimuodosta. Toisaalta kynnys työntekijän palkkaamiseen on suuri, ehkei myöskään tiedottamisessa ole onnistuttu. Useissa tapauksissa tieto eri tukimuodoista jumiutuu arjen kiireessä jonnekin materiaali-paljouteen, Vihersola sanoo.

*Teksti ja kuvat:
Anne Niemi*

Ateljeeompelija Annu Koivumäki (oik.) ja Työterveyslaitoksen tutkija Helena Palmgren keskustelevat naisyrittäjien jaksamisesta työn vaativuuden paineessa.

Suomessa on lähes 250 000 yritystä. Niistä alle kymmenen työntekijän mikroyrityksiä on 99 prosenttia. Savupiipputeollisuuden suurtyönantajat ovat vähenevässä samanaikaisesti kun pien- tai yksinyrittäjät aloittavat elinkeinotoimintansa etenkin palvelualoilla.

Pienyrittäjinä toimivat yrittäjät synnyttävät uusia työpaikkoja ja lisäävät siten työllistymismahdollisuuksia. Uusia yrityksiä on syntynyt eniten kauppaan, rakentamiseen ja palveluihin. Palvelusektori työllistää eniten. Yhä useampi aloittavista yrittäjistä on nainen.

Joka kolmas Suomessa toimivista yrittäjistä on nainen, 33 prosenttia kaikista yrittäjistä (Tilastokeskus 2008). Aloittavista yrittäjistä kuitenkin jo 42 prosenttia on naisia. Tästä voidaan päätellä, että palvelualan työpaikkojen kasvu johtuu työelämän muutoksesta. Moni työpaikka perustetaan naisvaltaisille hoiva- ja terveydenhuollon aloille, joissa yksinyrittäjillä on hyvät työllistymisnäkymät. Tekeviä käsiä tarvitaan palvelualoilla jatkuvasti.

Yrittäjänaisen mannekiinista käy ompelutalteen yrittäjä **Annu Koivumäki**, joka on perustanut tyylikkään liikkeen Helsingin keskustaan Ratakadulle. Hänenkaltaisiaan rohkeita ja määrätietoisia yrittäjiä halutaan tähän maahan enemmän.

Harvassa on äidiltä tyttarelle -yrityksiä

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on lisätä naisyrittäjien määrää nykyisestä 73 000:sta. Miksi juuri naisyrittäjiin keskitytään, onko kysymys yrittäjyyden kannustamisesta yleensä vai naisille räätälöidystä trendimallista?

Työministeri **Tarja Cronberg** vastaa, että yrittäjyyteen ylipäättään halutaan panostaa. On nähty, että kannustuksen ja myönteisen mallin on naisten yrittäjyyspäättöksen vahvistaminen tärkeä.

– Nainen ei usein perheen vuoksi uskalla ottaa elämässään samanlaisia riskejä kuin mies, mutta naiset haluavat perustaa yrityksiä siinä missä miehetkin. Yrittäjän vastuu perheyrittäjissä on siirtynyt perinteisesti isältä pojalle. Vähemmässä on esimerkkejä siitä, että yritys siirtyy äidiltä tyttarelle. Siksi tukea ja hyvää mallia naisyrittäjyydestä tarvitaan. Naisyrittäjille ja naisjohtajille on tähän tarkoitukseen omia mentoringiohjelmia, Cronberg sanoo.

Uutta tutkimusta naisyrittäjistä

Yrittäjät eivät aina ole kovin hyvin selvillä, mistä työterveys- huoltopalveluja saa tai miten kuntoutus järjestetään. Tekeillä on naisyrittäjien työoloja kartoittava tutkimus, jonka tulosten pohjalta tehdään naisyrittäjien työhyvinvointia ja naisyritysten liiketoimintaa edistävää palvelukokonaisuus.

Yrityksissä on käynnissä sukupolven vaihdos, ja tarpeen on saada nuoria innostumaan yrittäjyydestä. Tyypillinen naisyrittäjä on 35–55-vuotias. Yrittäjyys ei olekaan aivan keltanokien juttu, sillä ilman hankittua työkokemusta harva tohtii ryhtyä yrittäjäksi.

Hyvinvoiva yrittäjä, menestyvä yritys

Menestyvän yrittäjän valtteja ovat osaaminen, luotettavuus ja ammattitaitoinen toimintatavamuus.

– Etenkin pk-yrittäjä joutuu itse ratkaistaan koko ajan sellaisia ongelmia, jotka vetäisivät suurten firmojen pääjohtajat polvilleen, toiminnanjohtaja **Riitta Vihersola** Yrittäjänaisen keskusliitosta vertaa.

Yrittäjän menestymiseen vaikuttaa suoraan myös terveydellinen ja henkinen vireys. Siinä

missä kuka tahansa muukaan, ei yrittäjä yllä uupuneena tehokkaaseen ja hyvään suoritukseen. Yrittäjien itselleen työterveyshuollon järjestäminen on vapaaehtoista. Ei siten ole yllätys, että vain neljä kymmenestä yrittäjästä huolehtii omasta hyvinvoinnistaan ja hoitaa työterveyshuoltoasiansa kuntoon.

Yrittäjä tekee palkansaajaa pitempää työpäivää, mutta osaa jo nauttia viikonloppuvapaita. Kokonaisvastaavuudessa työssä jaksaminen ja voimavarojen tasainen käyttäminen on koetuksella.

Vihersola toteaa, että yrittäjän ominainen tapa on toimia viivytyksettä. Yrittäjä pyrkii organisoimaan tekemisensä tehokkaasti. Ja syykin on selvä, sillä onnistumisen ja epäonnistumisen riskit yrittäjä kantaa sananmukaisesti itse omilla harteillaan.

EU-maiden vertailussa naisten yrittäjyydelle Suomessa on työ- ja elinkeinoministeriön pro-

Menestyvän yrittäjän valtteja ovat osaaminen, luotettavuus ja ammattitaitoinen toimintavarmuus, luettelee Annu Koivumäki.

joka suunnitellaan yhdessä yrittäjien kanssa, Palmgren sanoo.

Kesän aikana 3 000 naisyrittäjää sai postitse kyselyn, jonka perusteella tutkija Palmgren syvensi tietoja haastatteluilla. Hanke valmistuu syksyllä 2009, jolloin on tavoitteen mukaisesti olemassa toimintamalli naisyrittäjien työhyvinvointia tukemaan. Tutkimusta rahoittaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Maatalousyrittäjien työterveyshuolto on ensimmäinen, jossa pienyrittäjän työterveyshuolto on onnitettu järjestämään. Sen sijaan muilla aloilla pienyrittäjän työturvallisuushuolto on asia, jota ei ole onnistuttu ratkaisemaan. Ehkä tutkimuksemme valottaa jälleen uudesta näkökulmasta tätä problematiikkaa, toteaa Työterveyslaitoksen professori **Kaj Husman**.

Hoivapalveluun uusia yrityksiä

Moni uusista aloittavista naisyrittäjistä sijoittuu terveydenhuollon hoivapalvelualueille. Kuntien palvelutuotannon avautuminen kilpailulle ja ostopalvelujen lisääntyminen ovat olleet eräitä tärkeitä kasvusysäyksen antajia. Jopa neljännes sosiaalipalveluista on muiden kuin julkisten organisaatioiden järjestämää. Tähän työvoimatarpeeseen ja yleensä palvelualueille tahdotaan naisyrittäjiä lisää.

Kuntien palvelutuotannon avautuminen kilpailulle ja ostopalvelujen lisääntyminen ovat olleet eräitä tärkeitä kasvusysäyksen antajia.

Naisten yrittäjyysosuus jää tilastoissa osin katvealueelle, sillä he toimivat usein yhtiömuotoisissa yrityksissä vähemmistöosakkaina miesten rinnalla. Noin 63 prosenttia yrityksistä toimi palvelualueilla, 22 prosenttia kaupassa ja 10 prosenttia jalostusaloilla.

Liiketoiminta keskittyy palvelualueiden osalta suurempiin asutuskeskuksiin. Noin 28 prosenttia naisyrittäjistä toimii Uudellamaalla. Maakuntavertailussa naisten osuus koko yrittäjäkannasta on korkein Kymenlaaksossa ja Etelä-Savossa.

*Teksti ja kuvat:
Anne Niemi*

jektipäällikkö **Tuulikki Laine-Kankaan** mukaan pitkät perinteet.

– Meillä naisten osuus yrittäjistä on EU-maiden korkein. Valtaosa naisyrittäjistä on ylittänyt 50 ikävuoden ja alalle kaivataan uutta nuorta yrittäjäpolvea.

Toisin kuin laki säättää työntekijälle, yrittäjille itselleen työterveyshuolto on vapaaehtoista. Yrittäjän ensimmäisenä ajatuksena on, että hän painaa toimeentulonsa eteen työtä tukka pujolla, jos vain työn arvostus ja työn mielekkyys ovat kohdallaan.

Yrittäjiltä kysytään, mitä he tarvitsevat

Yrittäjänäisten keskusliitto ja Työterveyslaitos yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa ovat käynnistäneet Naisyrittäjien työhyvinvointia ja naisyritysten liiketoiminnan kehittämistä

kartoittavan kyselytutkimuksen.

– Kyselyssä selviää, miten naisyrittäjät voivat ja jaksavat työssään. Ja sen lisäksi hahmotuvat vastaukset siihenkin, mistä he saavat voimansa ja työn ilonsa, kertoo Vihersola.

Työterveyslaitos toteuttaa tutkimuksen. Ensimmäisessä vaiheessa naisyrittäjille lähetetään postitse kysely. Myöhemmin kyselyn tuloksia syvennetään naisyrittäjien ja naisyritysten henkilöstön haastatteluilla.

Työterveyslaitoksen tutkija **Helena Palmgren** toteaa, että naisyrittäjät eivät ole kovin hyvin selvillä, mistä työterveyshuoltopalveluja saa, miten kuntoutus järjestetään jne. Hän korostaa vastaajien omien mielipiteiden tärkeyttä. Vastausten pohjalta tutkimustulokset saadaan yrittäjiä palvelevalle tasolle.

– Tutkimustulosten pohjalta tehdään naisyrittäjien työhyvinvointia ja naisyritysten liiketoimintaa edistävä palvelukokonaisuus,

ANNUN ATELJEESSA

Ateljeeompelija Annu Koivumäki ei pyöritä nappikauppaa. Yrittäjä painaa pitkää päivää, ja pitää työstään.

Terävät sakset **Annu Koivumäen** kaulanauhassa ovat yhtä vikkelät kuin yrittäjän hoksottimet. Ompeluateljeen 53-vuotias yrittäjä luottaa ammattitaitoonsa siinä määrin, että uskalsi perustaa erikoisliikkeen Helsingin Ratakadulle. Sitä ennen töitä tehtiin kotona.

– Äiti, tämä ei enää ole koti, parahtivat Koivumäen aikuistuvat lapset ja aviomies yhteen ääneen, kun ompelukoneet ja saumurit surrasivat kotona yhden työntekijän ja vaihtuvien harjoittelijoiden voimin.

Kangaspakat, Singerit ja saumurit valloittivat talon. Asiakkaiden työtilaukset menivät toistuvasti aika ajoin perheen tarpeiden ohitse. Toive katutasossa olevan liikkeen perustamisesta kypsyi mielessä ja Helsingin kauppakorkeakoulun yrittäjäkurssin käytyään Annu Koivumäki päätti perustaa liikkeen – eikä ole katunut.

Annun motto: vikkelästi ja viivytyksettä

Ompeluateljeessa ei tehdä pienen pientä nappikauppaa, asiakaskunta on kasvanut lähes kolmeen tuhanteen.

– Panostan palveluun. Esimerkiksi helpot korjaustyöt tehdään saman tien. Nopeimmillaan hiha, lahje tai ratkennut sauma korjataan asiakkaan silmien alla myymälän etutilassa. Ateljeen takahuoneessa syntyy sitten paneutumista vaativia luomuksia juhlaan ja arkeen, yrittäjä kertoo.

Talteen rekisteröitynä on 2 700 asiakkaan yhteystiedot, tehdyt ja tilatut työt, asiakkuuden koko historia. Yrittäjänä Koivumäki on loistava organisaattori, juuri sellainen kuin itsenäiseen työhön kykenevältä odotetaan.

Koivumäen perheyriksen BSW Oy:n palveluksessa työntekijöitä on kaksi, lisänä silloin tällöin ammattiin opiskelevia ompelijaharjoittelijoita.

– Älä tee niin kuin muut. Erikoistu tai tee vähän erilailla kuin muut. On turha keksiä polkupyörää – se on jo tehty – tee vaikka pyörään marsun kuljetuspussukka, opastaa Koivumäki yrittäjäksi aikovaa.

Omaan ideaan kannattaa luottaa, mutta ei suinkaan sokeasti.

Perhepäivähoitajan työstä ompeluliikkeen pitäjäksi keski-ikäisenä kouluttautunut ateljeeompelija kehottaa jokaista alalle aikovaa käymään yrittäjäkurssin ja verkostoitumaan muiden yrittäjien kanssa.

– Itse kuulun Suomen yrittäjiin, Helsingin naisyrittäjiin ja Ompelualanyrittäjiin. Markkinoinnin professori **Timo Rope** Helsingin kaupakorkeakoulun kurssilla oli kannustajani. Hän asetti tavoitteitani realistiselle tasolle. Häneltä olen tärkeimmät käytännön ohjeet yrittäjyyteen ammentanut, Koivumäki sanoo.

– Ompelimossani on asiakkaita vauvasta vaariin. Ihanaa! Välillä teemme hääpukuja, siten ristiäispukuja, iltapukuja, vanhojentanssipukuja ja rooliasuja.

Töitä on paljon, ajoittain liikaa

Annu Koivumäki on tyypillinen yrittäjä siinäkin mielessä, että töitä on paljon, ajoittain liikaa. Päivät tuntuvat venyvän ja usein käy niin, että hän palaa takaisin liikkeelle jatkamaan töitä iltaisin ja viikonloppuisin.

– Työ vie mennessään. Näin käy, kun intohimoisesti tykkään työstäni ja haluan auttaa ja palvella ihmisiä mahdollisimman hyvin. Kuitenkaan kuramatoksi ei pidä ryhtyä. Siksi aika ajoin on tarkistettava minkälaisilla asiakkuuksilla ja minkälaisella mentaliteetillä työtä tekee, Koivumäki pohtii.

Helsingin naisyrittäjien puheenjohtaja **Milli Lahtinen** houkutteli Koivumäen mukaan Siuntioon Kunnon kate-kuntoutusviikonloppuun. Ennen kuntokurssille menoa osallistujien piti

Yrittäjä Annu Koivumäki havahtui kuntoutuskurssilla huolehtimaan toimintakyvystään. Hän ei ollut pariinkymmeneen vuoteen käynyt terveystarkastuksissa. Se hätkäytti, että verenpaine oli tuntuvasti koholla.

hankkia lääkärintodistus. Siinä kohtaa Annulla kävi käry.

– Kotiin hommattiin verenpainemittari, ja sitten mitattiin paineita kuuliaisesti aamuin ja illoin. Lääkkeet määrättiin, ja nyt kaikki on hyvin.

– Kuntoutusjakson jälkeen tajusin entistä paremmin, kuinka tärkeää on oma aika, Annu sanoo.

Vuosien mittaan Annun puoliso on kysellyt hääpäivä-, joululahja- ja nimipäivätoiveitani tarkoittaen koruja, matkaa jne.

– Olen aina sanonut saman toiveen: toivonut kahta tuntia lisää jokaiseen päivään. Mieheni on siihen todennut, että se on asia johon hän ei voi vaikuttaa. Oli siis vaan pärjättävä samoilla tunneilla kun kaikki muutkin. Tavoitteenani on nyt, että varaan joka päivä kaksi tuntia aikaa vain itselleni, yrittäjä sanoo.

Usean vuoden lomattomuuden jälkeen tänä kesänä Annu Koivumäki oli kaksi viikkoa lomalla. Mitenkään muuten se ei olisi ollut mahdollista, ellei hän jo keväällä olisi merkinnyt kalenteriin nuo viikot etukäteen varatuiksi.

*Teksti ja kuvat:
Anne Niemi*

18° 20° 24° 28° 32° 36° 40°

Tulonjakotilasto kertoo hyvinvoinnin muutoksesta

1. Tulot jakautuvat Suomessa entistä epätasaisemmin. Tuloerojen kasvun takaa löytyvät omaisuustulojen kasvu ja tulonsiirtojen vaikutuksen vähentyminen.
2. Eläkeläisten reaalitulojen kehitys on ollut hitaampaa kuin kotitalouksilla keskimäärin.
3. Pienituloiset eläkeläistaloudet kokevat toimeentulo-ongelmia harvemmin kuin heitä suurempituloiset toimihenkilöt.

★ Tilastokeskuksen tulonjakotilasto vuodelta 2006 ilmestyi kesän alussa. Julkistaminen ei herättänyt kovinkaan laajaa huomiota, vaikka olisi ansainnut. Tilasto avaa tärkeän näkökulman Suomen yhteiskunta- ja talousoloihin kotitalouksien näkökulmasta katsottuna.

Vähäinen julkisuus selittyy ehkä osittain sillä, että muutokset vuodesta toiseen ovat yleensä pieniä.

Miljoonia havaintoyksiköitä koskevissa tilastotiedoissa dramaattiset muutokset ovat yleensä tilastovirheitä tai määrittelymuutoksia. Onneksi tulonjakotilastossa on myös pidempiä aikasarjoja, pisimmillään vuodesta 1966 asti. Trendit ja tilastoon sisältyvät kansainväliset vertailut ovat kiinnostavia. Alle on kerätty joitain poimintoja eläkeläisten tilannetta painottaen.

Tulot nousevat, tuloerot lisääntyvät

★ Suomalaisten käytettävissä olevat (= bruttotulot – välittömät verot) ekvivalentit tulot (= kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketut tulot, kulutusyksiköiden avulla otetaan huomioon kotitalouden koko- ja koostumiserot) ovat viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana nousseet reaalisesti (tulot inflaation vaikutuksen poistamisen jälkeen) peräti 40 prosenttia.

Tulojen jakautuminen on tullut epätasaisemmaksi 1990-luvun puolivälin jälkeen. Muutos on ollut niin suuri, että se on ”syönyt” vuosina 1966–1992 tapahtuneen voimakkaan tuloerojen kaventumisen. On siis palattu 1970-luvun alun tuloerojen tasolle. Suurituloisten osuus on kasvanut ja pieni- ja keskituloisten alentunut. 1990-luvun puolivälin jälkeen reaalitulot ovat kasvaneet voimakkaimmin suomalaisten parhaiten tienaaavan kymmenesosan keskuudessa. Kuitenkin myös pienituloisin kymmenesosa on saanut lisäystä reaalituloihinsa.

Yksi syy tuloerojen kasvuun on omaisuustulojen huomattava kasvu, ne kun keskittyvät voimakkaasti suurituloisille. Toinen syy löytyy sosiaaliturva- ja veropolitiikasta. Kotitalouksien julkiselta vallalta saamien tulonsiirtojen (työeläkkeiden, kansaneläkkeiden, muiden sosiaaliturvaetuksien ja sosiaaliavustusten) tuloja uudelleenjakava vaikutus oli voimakkaimmillaan lamavuonna 1994, ja on sen jälkeen huomattavasti alentunut. Välittömien verojen (tulovero, kunnallisvero, omaisuusvero, pakolliset sosiaaliturvamaksut) uudelleenjakava vaikutus

Hannu Uusitalo
Johtaja,
Eläketurvakeskus

oli voimakkaimmillaan vuonna 1988, jonka jälkeen uudelleenjako on vähentynyt.

Vielä kymmenen vuotta sitten Suomi oli kansainvälisesti vertaillen pienten tuloerojen maa. Enää tällaiseen rehvasteluun ei ole perusteita. Tuloerot ovat EU:n tilastojen mukaan tosin edelleenkin hieman 27 maan mediaania pienemmät. Tanska, Ruotsi, Slovenia, Itävalta Tsekki, Islanti ja Alankomaat ovat meitä pienempien tuloerojen maita. Ruotsissa ja Suomessa tuloerojen kasvu on ollut suurempaa kuin muissa maissa.

Yli kymmenesosa suomalaisista pienituloisia

★ Eläketurvan tason kannalta voidaan panna merkille se, että tulojen reaaliuudistus oli vuosina 1987–94 eläkeläisillä parempi kuin millään muulla sosioekonomisella ryhmällä. Sen sijaan vuoden 1994 jälkeen eläkeläisten reaalitulojen kehitys on ollut selvästi hitaampaa kuin kotitalouksilla keskimäärin. Vuonna 2006 eläkkeellä olevien käytettävissä olevat ekvivalenttitulot olivat 82 prosenttia kaikkien kotitalouksien vastaavasta tulosta.

Euroopan Unionin tilastoviraston noudattaman käytännön mukaan pienituloiseksi määritellään henkilö, jonka kotitalouden käytettävissä olevat ekvivalenttitulot jäävät pienemmiksi kuin 60 prosenttia kotitalouksien mediaanitulosta. Näin laskien Suomessa oli vuonna 2006 noin 650 000 pienituloista henkilöä, eli 12,5 prosenttia väestöstä.

Eläkeläisten pienituloisuusriski on korkeampi kuin koko väestön, eli 17 prosenttia. Eläkeläisistä pienin riski oli entisten toimihenkilöiden keskuudessa (8 prosenttia) ja suurimmillaan (yli 40 prosenttia) sellaisilla eläkeläisillä, joille ei ole voitu määritellä eläkettä edeltänyttä sosioekonomista asemaa. Näiden eläkeläisten työmarkkinahistoria on ollut hyvin vajaa tai se on jopa puuttunut kokonaan.

Ikäihmisten kulutus sopeutuu toimeentuloon

★ Tulonjakotilaston haastatteluaineiston keruun yhteydessä on vuodesta 2003 lähtien kysytty myös kotitalouksien kokemia toimeentulo-ongelmia. Vuoden 2003 jälkeen toimeentulo-ongelmat ovat kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä vähentyneet, poikkeuksena kuitenkin eläkeläiset, joiden kokemat ongelmat olivat hieman lisääntyneet. Kuitenkin eläkeläistaloudet kokivat ongelmia tulojen riittävyydessä, asumismenoissa ja laskujen maksamisessa lähes yhtä harvoin kuin ylemmät toimihenkilöt ja yhtä harvoin kuin yrittäjät. Esimerkiksi alemmat toimihenkilöt ja työntekijät kokivat näitä ongelmia eläkeläisiä useammin, vaikka heidän tulotasonsa on huomattavasti korkeampi kuin eläkeläisten.

Myös pienituloisten kotitalouksien ryhmässä keskuudessa eläkeläistaloudet kokevat harvemmin toimeentulo-ongelmia kuin alemmat toimihenkilöt ja työntekijät. Olisiko niin, että vanhuusiässä kulutustarpeet vähitellen pienenevät?

Lähde: Tulonjakotilasto 2006. Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto. Tulot ja kulutus 2008 tulonjakotilaston kertomaa

Piispalla ei ole eläkeikää

Ortodoksisesta kirkon päämies,
arkkipiispa Leo ei mieti ikää, vielä
vähemmin eläkkeelle jäämistä.

Isä Leo (siviilnimeltään Leo Makkonen) tuli 1969 Kuopioon pappisseminaariin samaan taloon, jossa hän nyt johtaa ortodoksista kirkkoa. Arkkipiispaksi 2001 kutsuttu Leo on toiminut aiemmin sekä Oulun että Helsingin hiippakuntien piispana.

Ortodokseilla pappisvihkimys on yksi kirkon seitsemästä sakramentista. Hengellisessä mielessä papi on sielunpaimen läpi elämänsä. Papit ja piispat pääsevät taivaaseen, mutta pääsevätkö he eläkkeelle?

– Eläkkeelle? No niin, piispoilla ei ole määriteltyä eläkeikärajaa. He voivat jatkaa tehtävissään elinvuosiensa mukaan, kertoo ortodoksisen kirkon hengellinen johtaja, Karjalan ja koko Suomen arkkipiispa **Leo**.

Käytännössä kuitenkin piispa voi hakea josain vaiheessa elämänsä ehtoopuolta vapautusta tehtävistään esimerkiksi jos terveys olennaisesti heikkenee tai jos hän tarvitsee muista henkilökohtaisista syistä vapautuksen tehtävästään. Näissä tapauksissa kirkollishallitus myöntää piispalle eron.

Pappien eläkeikä sen sijaan on määritelty. TyELin myötä joustava eläkkeelle siirtymisikä 63–68 -vuotiaana koskee myös papistoa.

Pappeus on kutsumus

Papin ammatti on monessa mielessä erilainen ja omaleimainen, jos sitä vertaa tavanomaisempiin palkansaaja-ammatteihin. Kyse on erityisestä kutsumuksesta. Ammatinvalinnassa ensimmäisenä vaikuttimena ei ole esimerkiksi palkan suuruus tai muu henkilökohtainen etuus kuten eläkeikä.

– Ei pappeus mihinkään häviä, vaikka työsuhte päättyykin vaikkapa 63 ikävuoden jälkeen. Useimmat papit eläkkeellä ollessaan osallistuvat palveluksiin ja edistävät aktiivisella toiminnallaan seurakuntatyötä monin tavoin, arkkipiispa Leo sanoo.

– Monissa vanhoissa kulttuureissa arvostetaan ikää ja vanhuutta. Esimerkiksi katolisen

kirkon Rooman piispaksi valittu paavi Bendictus XVI oli 78-vuotias, kun hänet valittiin 2005 kirkon ylimmäksi hengelliseksi johtajaksi – hän saattaa jatkaa vielä monta vuotta. Modernissa läntisessä nousukasmaisessa elämänmenossa liiallinen nuoruuden korostus on pöyhkeyttä silloin kun kielletään vanhojen ihmisten arvo, arkkipiispa kritisoi.

Pyhien tsasouna

Ortodoksinen kirkko teki 2007 radikaalin ratkaisun muuttaessaan virkasuhteet työsuhteiksi. Seurakunnat lähentyivät näin yhteiskunnallista suuntausta, jossa ajatellaan, että minkään viran suoma turva ei ole tässä maailmassa pysyvää.

– Ehei, en minä ole miettinyt eläkkeelle siirtymistä, 60-vuotias arkkipiispa vastasi valmistautuessaan Valassin praasniekan juhlamenoihin heinäkuussa.

Arkkipiispa Leon johtajuus ortodoksisen kirkon päämiehenä jatkuu vielä pitkään. Näin hän jatkaa edeltäjiensä ja kirkon vakiintunutta perinnettä. Kulttuuriperinteen ja sukujuurien vaaliminen näkyy arkkipiispa Leon henkilökohteisissa ratkaisuissa.

Hän vihki kesäkuussa 60-vuotispäivänään kotikonnuille Pielavedelle rakennuttamansa rukoushuoneen, joka on nimetty Pyhän pappismarttyyri Vlassios Sebastialaisen, pyhien marttyyrien Flooroksen ja Lauroksen ja Karjalan kaikkien pyhien tsasounaksi. Asiaa tuntevat pystyvät nimestä päättelemään, että se kantaa rajan taakse jääneen karjalaisen Salmin pitäjän Manssilan ja Varpaselän kylien perintöä.

*Teksti ja kuvat:
Anne Niemi*

Papin ammatti on monessa mielessä erilainen ja omaleimainen, jos sitä vertaa tavanomaisempiin palkansaaja-ammatteihin. Arkkipiispa Leo sanoo, ettei pappiskoulutukseen hakeutuvan ammatinvalinnassa ensimmäisenä vaikuttimena ole esimerkiksi palkan suuruus tai muu henkilökohtainen etuus kuten eläkeikä.

Meillä on pieni laitos ja vähän vakuutettuja. Vuosittain annamme vajaat 2 000 eläkepääätöstä ja saman verran teemme vapaakirjapäätöksiä muille eläkelaitoksille. Vaatimusten mukaan meillä pitäisi olla samat tekniset järjestelmät kuin suurilla eläkelaitoksilla. Siihen eivät kirkon varat riitä, toteaa eläketoimiston päällikkö **Anja Kurki**.

Kirkon keskusrahaston eläkeasioiden toimenpiano siirtyy Kuntien eläkevakuutuksen Kevan hoidettavaksi vuonna 2011. Kirkon keskusrahasto eläkelaitoksena säilyy, mutta eläkepääätöstuotantoon liittyvät palvelut ostetaan Kevalta.

Pienet selkä seinää vasten

Toimistopäällikkö Kurki kokee, että viime vuosina työeläkejärjestelmään tehdyillä muutoksilla pienet laitokset on ajettu seinää vasten ja niitten on mentävä suuremman laitoksen kylkeen tavalla tai toisella.

– Vilma-muutokset tehtyämme luulimme, että nyt asiat ovat kunnossa. Olimme luoneet omat tietojärjestelmät ja panostaneet siihen miljoonia vuosittain. Mutta emme voineet lopulta muuta kuin etsiä taloudellisesti edullisempaa keinoa hoitaa eläkeasiat.

– Kuntien eläkelaitos sopii meille hyvin, koska seurakunnat ovat itsenäisiä työnantajia kuten kunnatkin, hän toteaa.

Suuremman massahyödyn tavoittelu koskee myös seurakuntia. Evankelisluterilaisella kirkolla on menossa rakennemuutos. Ensi vuoden alussa useat seurakunnat yhdistyvät, kuten kunnatkin.

– Pieniä seurakuntia on jo vuosia pyritty samaan yhteen ja niille on tarjottu porkkanoitakin. Eläkelaitokselle suuremmat yksiköt ovat helpompia palvelussuhteiden ilmoitusliikenteen kannalta.

Valtion eläkelain mukaisesti

Evankelisluterilaisen kirkon työntekijöiden ja joidenkin hengellisten järjestöjen henkilö kunnan eläketurva hoidetaan Kirkon eläkelain (KiEL) mukaisesti. KiEL laki tuli voimaan 1967 ja se takaa Valtion eläkelain mukaisen eläketurvan.

Evankelisluterilaisessa kirkossa on ollut kuntien ja valtion tapaan henkilökohtaisia eläkekiä. Vuoteen 1999 henkilökohtaisen erityisen

Kirkko ja seurakunnat rakennemuutoksessa

Kirkon eläkelaitoksen tuotantopalvelut siirtyvät Kevaan.

Pappien naimattomat tyttäret saattoivat saada perhe-eläkettä 1950-luvulta lähtien. Vuonna 1998 Kirkon keskusrahaston eläketoimisto maksoi eläkkeit kertasuorituksena 25 papin tyttärelle. Tyttäret olivat silloin kaikki noin 90-vuotiaita.

Pappien naimattomien tyttärien vakuuttaminen tuntuu tänä päivänä erikoisen kummalliselta ja vanhanaikaiselta. Tänä päivänä Kirkon eläkelaitos tarjoaa eläketurvan seurakuntien työntekijöille. Eläkelaitos kuuluu kirkon yhteiseen keskusrahastoon.

ammattillisen eläkeikävalinnan teki tuhatkunta henkilöä. He voivat jäädä eläkkeelle 60-vuotiaana. Vuoden 2005 eläkeuudistuksen jälkeen kirkonkin työntekijät voivat jäädä eläkkeelle joustavasti 63–68 vuoden iässä.

– Moni henkilö on kysynyt, onko pakko jäädä eläkkeelle 68-vuotiaana. Minusta näyttää siltä, että monet suurten ikäluokkien edustajat haluavat jatkaa työelämässä, Kurki ennustaa.

Korkealla työeläkemaksulla perusteet

Seurakunnat maksoivat viime vuonna eläkemaksuja 140 miljoonaa euroa ja eläkekeitä maksettiin vakuutetuille 113 miljoonaa euroa. Eläke-

keiden maksamisen turvaamiseksi ryhdyttiin vuonna 1991 kokoamaan eläkerahastoa. Vuodesta 1994 kirkon työntantajien eläkemaksu on ollut 27 prosenttia. Rahastoa perustettaessa tavoitteena oli 5 prosentin rahastointiaste. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää korkeaa eläkemaksutasoa. Viime vuodenvaihteessa eläkerahasto oli kooltaan 792 miljoonaa euroa, joka kattaa 25 prosenttia laskennallisesta kokonaiseläkevastuusta.

Kirkon keskusrahaston eläkemenot vuonna 2007 olivat yhteensä 113,3 miljoonaa euroa. Näistä vanhuuseläkekeitä liki 83 miljoonaa ja työkyvyttömyyseläkekeitä lähes 11 miljoonaa. Kuntoutusrahaa maksettiin liki 150 000 euroa.

Kirkon keskusrahastoon kuuluu 388 seura-

kuntataloutta. Eläkelaitos huolehtii myös joittenkin hengellisten yhdistysten henkilökunnan vakuutuksista. Vakuutettuja Kirkon keskusrahastolla oli viime vuonna 18 948. Eläkeläisiä oli 18 377

Pyrkimys vastuullisen sijoittamiseen

Kirkon eläkelaitoksen sijoitusten nettotuotto on ollut keskimäärin 9,7 prosenttia ja reaalin vuosituotto 8 prosenttia. Vuonna 2006 se oli 11,7 prosenttia ja viime vuonna 3,6 prosenttia. Myös Kirkon eläkerahaston viime vuoden tuloksessa näkyi Yhdysvalloista liikkeelle lähtenyt maailmanlaajuinen luottokriisi.

Talouspäälikkö **Heikki Kämäräinen** kertoo, että kirkon eläkelaitoksen sijoituksissa pyritään noudattamaan eettistä sijoittamista. Kirkon vastuullisen sijoittamisen ohjeet on hyväksytty kirkkohallituksessa.

Tällä hetkellä eläkelaitos sijoittaa osakkeisiin 42 prosenttia, korkosijoituksiin yli 47 prosenttia, asuntoihin ja kiinteistöihin yhdeksän prosenttia ja vaihtoehtoihin sijoituskohteisiin kaksi prosenttia.

Kirkkohallitukseen perustettiin tämän vuoden alussa kolmivuotinen vastuullisen sijoittamisen projekti. Projektin tehtävänä on saada vastuullisuus osaksi normaalia sijoitustoimintaa myös seurakunnissa. Tärkeintä on kuitenkin vaikuttaminen.

Kirkon keskusrahasto pyrkii verkostoitumaan muiden institutionaalisten sijoittajien kanssa ja vaikuttamaan joukkovoimalla niihin yrityksiin, jotka ovat rikkoneet kansainvälisiä käytöskoodeja. Vaikuttamistapauksia on ollut tähän mennessä kuusi ja viisi niistä on johtanut toivottuun tulokseen. Nämä viisi yritystä ovat muuttaneet riittävästi toimintatapojaan, joten sijoituksista ei ole tarvinnut luopua.

*Teksti: Pirkko Jyväkorpi
Kuvitus: Ilkka Kumpunen*

Kirkon taloudenhoitaja Paavo Kokotti kertoo, että mm. maahanmuuttajien myötä myös ortodoksien määrä on lisääntynyt. Kokotti-nimi tulee Laatokan Mantsinsaarelta jonne suvun juuria on onnistuttu jäljittämään 1620-luvulle.

Ortodokseilla on oma eläkekassa papistolle

► Suomen ortodoksisella kirkolla on papista varten eläkekassa ja perhe-eläkekassa. Vakuutettuja on enää 35 ja eläkeläisiä, pappeja ja kanttoreita, on puolisen sataa. Kirkon taloudenhoitaja **Paavo Kokotti** kertoo, että vuosittain eläkkeelle jää parisen henkilöä.

– Ensi vuonna suurten ikäluokkien eläköityminen näkyy meilläkin, sillä 5 - 6 henkilöä saavuttaa eläkeiän. Meillä on menossa siirtymäkausi ja olemme laskeneet, että viimeinen toimenhaltija, joka voi jäädä eläkkeelle ns. vanhojen sääntöjen mukaan, jäisi pois toimestaan vuonna 2016, Paavo Kokotti kertoo.

Ortodoksisen kirkon palvelukseen papiston ja kanttorien virkoihin ennen vuotta 1994 tulleen henkilöiden eläketurva määräytyy VEL:in mukaan. Vuonna 1994 tai sen jälkeen palvelukseen tulleen eläke määräytyy pääsääntöisesti TyEL:in mukaan. Kirkon johtohenkilöiden ja kirkkohallituksen toimihenkilöiden eläketurva määräytyy edelleen VEL:in mukaan.

Paavo Kokotti kertoo, että ortodoksikirkon eläkemaksut eivät perustu palkkasummiin, vaan varat kerätään seurakunnilta äyrimäärin sekä kiinteistö- ja pääomatulojen mukaisessa suhteessa. Ortodoksia seurakuntia on 24 ja niissä jäseniä yhteensä yli 60 000. Seurakuntien kirkollisvero on keskimäärin 1,75 prosenttia. Viime vuonna eläkkeitä maksettiin 658 000 euroa.

– Aikoinaan ennustettiin, että ortodoksien lukumäärä tulee vähenemään. Vuonna 1991 tapahtui kuitenkin käänne ja saimme lisää seurakuntalaisia. Ikonimaalaus, kirkkolaulu ja käännetty ortodoksinen kirjallisuus ovat olleet sysäyksenä ortodoksiseen kirkkoon liittymisessä. Myös maahanmuuttajista osa on ortodokseja.

Sijoituksia

– Kirkon taloudenhoitajan mukaan ortodoksisen kirkon keskusrahaston sijoitussalkun suuruus on noin 10 miljoonaa euroa. Suurin osa varoista, kuusi miljoonaa, on sijoitettu arvopapereihin ja loput asunto-osakkeisiin.

Sijoituksista päättää kirkollishallituksen kollegio. Se on koolla kerran puolessatoista kuukaudessa. Sijoituspäätöksiin se on liian kankea elin, joten sijoittamisen asiantuntemus hankitaan salkunhoitajilta.

Suomen ortodoksinen kirkko on autonominen, mutta kuuluu Konstantinopolin ekuumeeniseen patriarkaattiin ja patriarkka Bartolomeoksen alaisuuteen. Venäjän ortodoksisesta kirkosta Suomen ortodoksinen kirkko irtaantui vuonna 1923.

Teksti ja kuva: Pirkko Jyväkorpi

– Vakuutustiede on tuottanut jo yli sata kauppätieteiden maisteria Tampereen yliopistosta, myhäilee sosiaalivakuutuksen yliopettaja Pauliina Havakka.

Sosiaalivakuutuskursseista vakuutustieteeseen

Tampereen yliopiston vakuutustieteen oppituoli tuottaa kauppätieteen maistereita työelämään. Heistä vähän alle puolet sijoittuu sosiaalivakuutusalle.

Vakuutustiedettä opetetaan Suomessa vain Tampereen yliopistossa, kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunnassa. Alan professuurin yliopisto sai elokuussa 2001. Vakuutustiedettä pääaineenaan opiskeleva valmistuu kauppätieteiden maisteriksi.

– Vakuutustiede on monitieteinen oppiaine. Se hyödyntää vakuutus-teorian lisäksi muiden tieteiden teorioita, jotta vakuutusmaailmaa voitaisiin tarkastella laaja-alaisesti, sosiaalivakuutuksen yliopettaja Pauliina Havakka sanoo.

Vakuutustieteen opintojen lisäksi opiskelijat suorittavat myös laajat kauppätieteelliset opinnot.

Yksityisvakuutuksen lisäksi kokonaisuuteen sisältyy sosiaalivakuutuksen opintoja.

– Opiskelussa pyritään luentojen ohessa syventymään sosiaalivakuu-

tuksen olennaisimpiin ongelmiin ryhmässä tehtävien esitysten ja harjoitusten muodossa. Opiskelijat tottuvat hakemaan tietoa eri lähteistä ja soveltamaan sitä käytännön tapauksiin. Oppiminen tapahtuu näin tehokkaammin kuin pelkkiä luentoja kuuntelemalla, Havakka kertoo.

Sosiaalivakuutuksesta kiinnostuneet opiskelijat ovat tehneet oppinnäytetöitä toimeksiantotutkimuksina esimerkiksi kuntoutuksesta ja korvaushakemusten käsittelyprosessista. Erilaiset aiheet eläkejärjestelmästä ovat Havakan mukaan suosittuja sosiaalivakuutuksen tutkimusaiheita.

Kokemus auttaa soveltamaan

Havakka on hankkinut kokemusta myös varttuneempien opiskelijoiden parissa. Finanssi- ja vakuutuskoulutus Finvassa hän ohjaa työelämässä jo vankan kokemuksen hankkineita opiskelijoita ylempään vakuutustutkimtoon kuuluvan tutkielman suorittamisessa. Heillä vaativa opiskelu työn ohessa edellyttää riittävää motivaatiota ja itseluottamusta.

– Pitkän työkokemuksen kautta opiskelijalla on usein syvälliset tiedot omalta alaltaan. Opiskelu kannustaa laaja-alaisemman tiedon omaksumiseen, hän toteaa.

Sosiaalivakuutuksen professuuria kaivattaisiin

Vuonna 2001 perustetun vakuutustieteen professuurin rahoittajina olivat ensimmäiset neljä vuotta Kela ja Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, nykyinen Finanssialan Keskusliitto. Vuonna 2005 yliopisto otti vastatakseen professuurista.

Nyt vakuutustiede toivoo saavansa sosiaalivakuutukseen professuurin.

– Toivottavasti sosiaalivakuutuksen alueella toimivat organisaatiot kiinnostuisivat tästä asiasta samaan tapaan kuin aikanaan vakuutustieteen professuuria perustettaessa. Siten alasta kiinnostuneet opiskelijat voisivat edetä sosiaalivakuutuksen opinnoissaan mahdollisimman pitkälle ja saada pätevää ohjausta oppinnäytetöihinsä ja jatko-opiskeluun aina väitöskirjaa myöten, Havakka pohtii.

Turun yliopistossa voi opiskella sosiaalivakuutusta jatkokoulutusohjelmassa (Topsos). Siinä suoritetaan soveltuvan maisterin tutkinnon pohjalta valtiotieteen lisensiaatin tutkinto neljässä vuodessa työn ohessa. Tutkinto suoritetaan joko suomeksi Turun yliopistossa, ruotsiksi tai englanniksi Åbo Akademissa. Maisterintutkintoon johtavaa sosiaalivakuutuksen pääaineopetusta Turussa ei ole.

Sosiaalivakuutus sivuaineena kiinnostaa

Vakuutustieteen opiskelijat voivat valita sivuaineita tutkintoonsa vapaasti Tampereen yliopiston oppiaineista. Tampereen teknillisen yliopiston kursseja on myös mahdollista suorittaa. Opiskelijat lähtevät yhä useammin ulkomaille vaihto-opiskelijoiksi.

Sosiaalivakuutus ei sivuaineena ole pakollinen millekään Tampereen yliopiston oppiaineelle, mutta hyödyllinen se t olisi monenkin oppiaineen yhteydessä. Havakka mainitsee esimerkiksi yrityksen hallintoa opiskelevat.

– Pääaineopiskelijat sijoittuvat usein henkilöstöhallinnon tehtäviin. Eniten sosiaalivakuutuksen sivuaineopiskelijoiksi on hakeutunut matematiikan ja kielten opiskelijoita, joista osa on myös vaihtanut pääaineensa vakuutustieteeseen myöhemmin.

Vakuutustieteen opiskelijoilta menee keskimäärin viisi vuotta loppututkinnon eli suorittamiseen. Valmistuneista opiskelijoista noin 40 prosenttia työllistyy eri sosiaalivakuutuksen organisaatioihin ja noin 60 prosenttia yksityisvakuutuksen organisaatioihin.

Sosiaalivakuutuksen kursseilla on vuosittain noin 30–45 opiskelijaa kurssia kohti. Näistä 17 on vakuutustieteen pääaineopiskelijoita. Hakijoita lasketaan olevan vuosittaisen kauppätieteellisen yhteisvalinnan kautta vakuutustieteeseen noin 280.

Nuorten opiskelijoiden joukkoon yliopettaja Havakka toivottaisi tervetulleeksi vähän varttuneempiakin alasta kiinnostuneita.

Teksti: Ritva Rantanen

Kuva: Juha Rahkonen

Koulutuksesta hyvä pohja vakuutusosalalle

Kuva: Anne Nieminen

Anne Lautamäki sai hyvän työpaikan ja lopputyö on viimeistelyä vaille valmis.

★ **Anne Lautamäki** suoriutui vakuutustieteen opinnoistaan nopeasti, kolmessa vuodessa. Hän viimeistelee gradua tarkastettavaksi ja odottaa syksyn aikana saavansa kauppätieteiden maisterin paperit.

– Olen aikaisemmin suorittanut laskentatoinen tradenomin tutkinnon, joten tämä helpotti hieman valmistumista, Anne Lautamäki kertoo. Sivuaeineina hän opiskeli yritys juridiikkaa ja yrityksen hallintoa.

Anne Lautamäki toimii Fenniassa asiantuntijana lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen liittyvissä tehtävissä.

– Työtehtäväni ovat mielenkiintoisia ja työni

vastaa hyvin odotuksiani ja osaamistani.

Työmarkkinat näyttävät hyviltä, varsinkin pääkaupunkiseudulla. Vakuutustiede pääaineena loppututkinnon suorittaneista ei ole ylitarjontaa, Anne Lautamäki toteaa.

Lautamäen gradun aiheena on eläkkeen riittävyys ja mahdollisen vapaaehtoisen lisäeläkkeen tarve. Gradunsa hän aloitti työn ohessa Eläketurvakeskuksessa.

– Sain tutkimusosastolta kommentteja ja materiaalia graduuni. Perehdyin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja mielipidekyselyihin. Aihe on siinä mielessä haastava, että riittävyys on hyvin yksilöllinen käsite, Lautamäki pohtii.

Iloinen hymy ja lämmin kädenpuristus toivotavat tervetulleeksi Kukontorin toimistoon. Veritaksen yritysyksikkö Helsingin Simonkadulla on Camilla von Bonsdorffin kotikonttori, vaikka Camillan konttori onkin oikeastaan kotona.

Suuri avotoimisto on täynnä harmaisiin pukuihin sonnustautuneita virkailijoita, jotka selailevat paksuja paperinippuja. Vieressä käärtetään uusia papereita käsiteltujen tilalle. Leimasimet lätkähtelevät. Vakavaimaiset virkailijat vastaavat hillitysti puhelimeen. Kellokortti leimataan täsmälleen neljältä.

Hetkinen? Kuvaus ei taida olla tältä vuosikymmeneltä.

Veritaksen yhteyspäällikkö **Camilla von Bonsdorff** naurahtaa stereotypialle, mutta tunnustaa kuvitelleensa itsekin jotain sensuuntaista ennen hyppyään eläkealalle.

Työ vie asiakkaan luo

Von Bonsdorff ei jämähdä konttoriin vaan on liikkuvaa sorttia. Helsingissä hän on maanantaisin, joka kolmas perjantai sekä tarpeen mukaan.

– Karjaan kotikonttorini sijaitsee sopivasti Helsingin toimiston ja Turun pääkonttorin välissä. Juna vie molempiin suuntiin.

Etätyötä tekeväälle varsinainen konttori on siis koti, mutta enimmänsä osan työajastaan yhteyspäällikkö on siellä missä asiakkaatkin. Etäisyys määrää kulkuvälineen.

– Lähelle kuljen jalan tai pyörällä, kauemmas autolla, junalla tai tarvittaessa lentäen. Hoidettavanani ei ole tiettyä maantieteellistä aluetta. Suurin osa asiakkaista on läntisellä Uudellamaalla, mutta tarvittaessa lähdän Tampereelle tai pidemmällekin.

Palstamillimetrit vaihtuivat eläketurvaan

Edellisessä työssään aluelehden myyntipäällikkönä von Bonsdorff myi mainostilaa. Äkkiseltään voisi ajatella, että työ poikkeisi radikaalisti nykyisestä. Yhtäläisyyksiä ei tarvitse kuitenkaan kauaa pohtia.

– Nytkään minulla ei ole fyysisiä tuotteita. On oma asiakaskunta, jolle myyn eläketurvaa. Se on esiteltävissä tarkkoina lukuina ja prosentteina.

Camilla von Bonsdorff kertoo tulleen alalle vajaa vuosi sitten niin sanotusti kylmiltään.

– Hain aikaisemmin henkivakuutuspuolelle, mutta paikkaa ei täytettykään. Kesällä 2007 minulle sitten soitettiin ja kysyttiin olisinko kiinnostunut tästä työstä.

Eläkealan kokemusta tai koulutusta hänellä ei ennestään ollut. Etuna oli vankka myyntikokemus ja korkea motivaatio uuden oppimiseen. Perehdytyksestä hän antaa työnantajalleen loistopisteet.

– Aloitin samaan aikaan toisen yhteyspäällikön kanssa. Meillä oli alussa tarkkaan suunniteltu ja aikataulutettu reilun kuukauden jakso kurssituksineen ja tutustumiskäynteineen. Perehdytyk-

Palava halu myydä

seen on tosiaan panostettu.

Muistissa on sellainenkin työpaikka, jossa sisäänajoksi katsottiin riittävän: – Tuossa on puhelin, ala soittelemaan.

”Tavallinen työpäivä”

Helsinki ei ollut työpaikkana von Bonsdorffille mahdollinen, mutta fyysisen sijainnin ei ole Veritaksella annettu kahlita. Etätyöjärjestely ei ole yhtiössä poikkeus. Työelämä ja työn tekemisen mallit muuttuvat – stereotypiat hitaammin.

Nelilapsisen perheen äidille etätyö on ollut hyvä valinta. Pyykit tai ruuanlaitto eivät pyöri mielessä kotitoimistossakaan, sillä mielenkiintoinen työ ja uuden opettelu ovat imaisseet mukaansa. Uusi tekemisen tapa vaati aluksi harjoitusta, mutta vaihteleva arki on asettunut uomiinsa. Asiakaskäynnit rytmittävät päivää.

– Jos aamulla ei ole asiakaskäyntejä, varaan uusia ja käyn sähköpostit läpi. Päivän päätteeksi laitan koneen kiinni, jotta työn ja vapaa-ajan rajat säilyvät. Joskus koko viikko menee asiakkaiden luona.

Miten etätyöläinen sitten näkee työyhteisönsä?

– Kotona koiran kaverina, letkauttaa hän ensin, mutta kertoo sitten viikkorytmistään.

– Meillä on kokoukset joka maanantai ja joka kolmas perjantai Simonkadun yritysyrityksessä. Silloin puidaan asiat. Työporukkaan tunsin itseni heti tervetulleeksi. Apua saa niin kentälle kuin etäpisteelle. Soitto tai sähköpostikysely vaan kollegalle.

Suuri mittakaava kiehtoo

Asiakaskäynneillä tulee luonnollisesti kysymyksiä, jotka vaativat lisäselvittelyä ja asiaan palataan käynnin jälkeen. Eläketietous karttuu koko ajan.

– Eläkkeet, verotus, sosiaaliturva. On todella mielenkiintoista ajatella eläkeasioita suuressa mittakaavassa: mihin kaikkeen ne vaikuttavat, ja miten pieni ihminen liittyy suureen kokonaisuuteen.

Asiakastyössä myös oma persoona ratkaisee. Von Bonsdorffilla on hyötyä kaksikielisyydestään. Suomi vaihtuu ruotsiin ja ruotsi suomeen huomaamatta. Joidenkin asiakkaiden kanssa asiat hoidetaan englanniksi.

– Tämä työ on paljon kiinni henkilöstä itsestään. Onko motivaatiota ja palava halu myydä eläkevakuutuksia. Minua on vienyt eteenpäin vahva myyntikokemus.

– Tärkeintä on rehellisyys. Eivät nämä asiat ole salaisuuksia. Teemme parhaamme, jotta asiakas saa yritykselleen mahdollisimman toimivan ratkaisun.

Teksti: Johanna Merinen

Kuva: Karoliina Paatos

Toimiva työyhteisö ei tarkoita aina vierekkäisiä huoneita ja yhteisiä kahvitaukoja. Yhteyspäällikkö Camilla von Bonsdorffin toimisto on minimissään kännykkä. Työtoverin tuki on vain puhelinoiton päässä.

PETER LINDSTRÖM
INFORMAATIKKO
ELÄKETURVAKESKUS

Pall Hallussa

Muiden maiden eläkeasioista voit lukea myös Eläketurvakeskuksen kotisivuilta, www.etk.fi osiosta Kansainvälinen eläketieto

RANSKA

Ikääntyneitä välitetään takaisin töihin

Useampi ranskalainen rekrytointifirma on viime aikoina huomannut työnantajien tarpeen saada tilapäistä työvoimaa. Yritysten tarve koskee erityisesti pitkän työkokemuksen omaavia asiantuntijoita. Rekrytointifirmat tarjoavat nyt työvoimapulaan kokeneita eläkeläisiä.

Suomessakin julkisuutta saanut energiayhtiö Areva on hiljattain laatinut uuden henkilöstöpolitiikan, joka tähtää erityisesti ikääntyneiden työntekijöiden huomioimiseen. Yhtiö suunnittelee samalla noin sadan eläkeläisen palkkaamista työnvälitystä tarjoavan Expertconnectin kautta.

Koska ydinvoima oli usean vuosikymmenen ajan epäsuosiossa, Areva lopetti ydinenergiaan erikoistuneiden insinöörien kouluttamisen. Nyt yhtiö pyrkii hyödyntämään eläkkeelle siirtyneiden insinööriensä osaamista ottamalla heidät uudelleen palvelukseensa.

Eläkkeelle siirtyneitä asiantuntijoita välittävä Expertconnect maksaa työntekijöiden palkat, joten eläkeläiset voivat jatkaa työn ohessa eläkkeensä nostamista.

Kasvavasta kiinnostuksesta huolimatta moni ranskalainen yritys empii vielä Expertconnectin kaltaisten työvoimavälityspalvelujen hyödyntämistä. Expertconnectilla on listoillaan 2 700 eläkeläistä, ja toistaiseksi vasta 50 heistä on saanut työtä.

Ikääntyneiden työntekijöiden asema on Ranskassa huonompi muihin EU-maihin verrattuna. Vuonna 2005 vain 37 prosenttia

55-64 vuotiaista ranskalaista teki ansiotyötä. Iso-Britanniassa vastaava luku oli 56,8 ja Saksassa 44,9 prosenttia.

(Economist 17.7.2008)

ETELÄ-AFRIKKA

HIV-epidemia alensi ikärajaa

Etelä-Afrikan sosiaaliministeriö ilmoitti heinäkuussa, että maan lainsäädäntöön on kirjattu uudet eläkeiät miehille.

Heinäkuusta lähtien kaikki yli 63-vuotiaat etelä-afrikkalaiset miehet ovat voineet hakea valtiolta eläkettä. Aikaisemmin miesten eläkeikä oli 65-vuotta.

Ministeriö arvioi, että vajaa puoli miljoonaa maan kansalaista tulee lähivuosina hyötymään eläkeiän alentamisesta.

Eläkeiän alentamiseen on kaksi syytä. Ensimmäinen laki tunnusti ikääntyneiden kansalaisten kasvavan merkityksen Etelä-Afrikan yhteiskunnassa. Ikääntyneet ovat erittäin tärkeässä asemassa lasten, lastenlasten ja orpojen hoitamisessa maan HIV-epidemian takia, sillä monet etelä-afrikkalaiset perheet ovat hajanneet lasten vanhempien kuoltua Aidsiin.

Toinen syy eläkeiän alentamiseen on kansalaisten tasa-arvoinen kohtelu. Etelä-Afrikan perustuslain mukaan miehet ja naiset ovat tasa-arvoisia.

Etelä-afrikkalaisten naisten eläkeikä on uudistuksen jälkeen edelleen miesten ikää alhaisempi. Maan naiset pääsevät eläkkeelle 60-vuotiaina.

(BuaNews Online 13.7.2008)

YHDYSVALLAT

Eläke kortilla

Yhdysvaltain valtiokonttori otti kesäkuussa käyttöön uuden etuuskortin, joka helpottaa eläkkeensaajien raha-asioita.

Uusi Direct Express® Debit Card on tarkoitettu erityisesti kansalaisille, joilla ei ole pankkitiliä. Tähän asti noin neljä miljoonaa yhdysvaltain kansalaista on vastaanottanut sosiaalietuuksiaan chekkeinä.

Tästä lähtien viranomaiset lataavat kortin tilille kaikki kuukausittain maksettavat sosiaalietuudet.

Uusi kortti on maksuton eikä sen käyttämisestä peritä kuukausimaksuja. Kortin avulla käyttäjä voi maksaa ostoksia ja laskuja sekä nostaa käteistä pankkiautomaatista. Käyttäjä voi tarkistaa korttinsa saldon puhelimitse tai internetistä.

Kortin jakelun myötä maan valtiokonttori aloittaa mittavan tiedotuskampanjan, johon osallistuu useita yhteistyötahoja.

(U.S. Treasury - The office of Legislative and Public Affairs, Press Release 10.6.2008)

TŠEkin TASAVALTA

Pitkä kiista eläkeiästä päättyi

Tšekin parlamentti hyväksyi heinäkuussa uuden lain, joka nostaa eläkeikää ja pidentää työssäolon vähimmäisehtoja vanhuuseläkkeen saamiseksi.

Lain mukaan uusi eläkeikä miehille, lapsettomille naisille sekä yhden lapsen äideille on 65 vuotta.

Vanhuuseläkkeen saamiseksi Tšekin tasavallan kansalaiset joutuvat jatkossa työskentelemään vähintään 35 vuotta. Aikaisemmin työssäolon vähimmäisvaatimus oli 25 vuotta.

Lainmuutokset astuvat voimaan asteittain vuoteen 2030 mennessä.

Eläkeiän nostaminen ja työssäoloehdon pidentäminen oli kovan poliittisen keskustelun kohteena. Lain hyväksyminen kesti yli puoli vuotta kristillisdemokraattisen puolueen vastustettua uudistusta. Eläkeuudistus sai vastaansa myös ammattiyhdistysliikkeen. Noin puoli miljoonaa ammattiyhdistysliikkeen jäsentä osoitti heinäkuussa mieltään eläkeiän nostamista vastaan.

Tšekin tasavallan väestöstä yli 64-vuoti-

aiden osuus on tällä hetkellä 15 prosenttia. Vuoteen 2030 mennessä osuus nousee 25 prosenttiin, ja vuoteen 2050 mennessä 30 prosenttiin.

Maan lakisäateinen työeläkejärjestelmä kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Tarveharkintaista vähimmäisetuutta voidaan maksaa niille kansalaisille, joilla ei ole oikeutta työeläkkeeseen.

(International Update – Recent Developments in Foreign Private and Public Pensions, Social Security, and Retirement, August 2008; IPE.com 27.7.2008; Etk.fi.)

VENÄJÄ

Eläkkeiden rahoitusta parannetaan

Venäjän valtiovarainministeriö esitteli elokuussa luonnoksensa seuraavan viidentoista vuoden verostrategiaksi. Keskeinen osa strategiaa on sosiaaliturvamaksujen korottaminen.

Ministeriö pyrkii strategiallaan kaksinkertaistamaan työeläkkeiden tason seuraavan viiden vuoden sisällä. Tällä hetkellä keskimääräinen eläke on Venäjällä 108 euroa kuukaudessa.

Ministeriö haluaa korottaa kaikkien työntekijöiden sosiaaliturvamaksua useilla prosenteilla vuoteen 2010 mennessä. Maksu on Venäjän eläkejärjestelmään rahoituksessa keskeinen tulolähde. Lisäksi ministeriö ottaa käyttöön erillisen työntekijöille tarkoitetun kolmen prosentin sosiaaliturvamaksun. Sunnitelmiin sisältyy myös maan eläkejärjestelmän tukeminen 110 miljardin euron öljyrahastolla.

Venäläisten eläkkeensaajien määrä koHoaa vuoteen 2010 mennessä yli 37 miljoonaan.

(International Herald Tribune 17.8.2008; Taloussanomien 17.8.2008.)

RUOTSI

Eläkeläisten vuokrauspalvelusta menestys

Ruotsissa Suur-Tukholman alueella viime vuonna perustettu Vuokraa eläkeläinen -palvelu on saavuttanut suuren suosion. Liikeideoa kopioidaan nopeasti eri puolille Ruotsia, kertoo uusin Dialogi-lehti.

Palvelu tarjoaa monipuolista eläkeläisten tekemää työtä kohtuuhintaan yksityishenkilöille, kunnille ja yhdistyksille.

Eläkeläiset tarjoavat ammattitaidostaan riippuen apua muun muassa sähkö- ja putkimiehinä, puutarhureina, siivoojina, lastenhoitajina ja juristeina.

Eläkeläiselle vuokratyöt tuovat kaivattua ja lisäansioita eläkkeeseen. Rahan lisäksi työ houkuttelee lähtemään kodista ulos ja tapamaan uusia ihmisiä.

(Dialogi 5/2008)

EU

Väestöennuste 2060: joka kolmas yli 65-vuotias

Eurostatin uuden väestöennusteen mukaan vuonna 2060 noin kolmannes EU:n väestöstä koostuu yli 65-vuotiaista.

Väestön ikääntyy nopeimmiten Itä-Euroopassa. Puolassa ja Slovakiassa yli 65-vuotiaiden osuus nousee jopa 36 prosenttiin.

Väestön ikääntyminen vaikuttaa merkittävästi vanhushuoltosuhteeseen. Vuonna 2060 jokaista 65-vuotiaista kohden on vain kaksi työtä tekevää EU-kansalaista.

Eurostatin mukaan väestökehitys kääntyy parin vuosikymmenen kuluttua negatiiviseksi. Vuonna 2035 EU:n väestö on kasvanut nykyisestä 495 miljoonasta 521 miljoonaan. Tämän jälkeen väestö vähenee vuoteen 2060 mennessä 506 miljoonaan.

Väestö vähenee eniten Bulgariassa, jossa väestö kutistuu vuoteen 2060 mennessä 28 prosenttia.

Eurostat huomauttaa, että luvuista on vedettävä varovaisia johtopäätöksiä. Tuoreimmat luvut kertovat vain yhdestä mahdollisesta väestöskenaariosta, joka perustuu syntyvyyttä, kuolleisuutta ja maahanmuuttoa koskeviin oletuksiin.

(Eurostat Statistics in Focus 72/2008; Euobserver.com 26.08.2008)

LATVIA

Kansanäänestys ei nostanut eläkkeitä

Latvian elokuinen kansanäänestys eläkkeiden korottamiseksi epäonnistui. Noin 350 000 äänestäjää kävi vaaliurnilla kertomassa mielipiteensä. Maan vaalikomission mukaan kansanäänestyksen tuloksen voimaan astuminen olisi vaatinut noin 450 000 latvialaisen hyväksynnän.

Äänestykseen osallistuneista 96 prosenttia kannatti ehdotusta eläkkeiden korottamiseksi.

Latvian hallitus kehotti kansalaisia jättämään äänestämättä. Hallitus pelkäsi, että eläkkeiden korotus romuttaisi maan eläkejärjestelmän.

Latvian lakisäateinen eläke koostuu pakollisesta jakojärjestelmään perustuvasta ansaintaeläkkeestä ja täysin rahastoidusta rahastoeläkkeestä.

Vuonna 1996 Latvia otti ensimmäisenä maailmassa käyttöön näennäisesti maksuusteisen (notional defined contribution) eläkejärjestelmän, jossa eläke määräytyy maksettujen vakuutusmaksujen mukaan, mutta maksuja ei rahastoida.

(Baltictimes.com 27.8.2008; Hs.fi 24.8.2008; Etk.fi)

ALANKOMAAT

Tupakoitsijoille maksualennusta

Paerel Leven on ensimmäisenä henkivakuutusyhtiönä Alankomaissa järjestänyt maksualennusta tupakoitsijoille. Säännöllisesti tupakoiva vakuutettu maksaa 20 prosenttia pienempää vakuutusmaksua yksilöllisestä eläkevakuutuksestaan.

Yhtiö perustelee tarjousta sillä, että tilastojen mukaan tupakoitsija elää kahdeksan vuotta vähemmän kuin savuton henkilö ja saa näin eläkettä lyhyemmän ajan.

Ongelman muodostaa tupakoinnin todistaminen. Asiakkaan pitää osoittaa, että hän on polttanut vähintään viiden vuoden aikana ainakin 10 savuketta. Lisäksi vakuutetun on osoitettava virtsakokeella, että hän on ns. tosi polttaja.

Yhtiö harkitsee parhaillaan tuotteen tarjoamista muihin Euroopan maihin.

(SP)

...joka ainoa aamu seitsemäksi meen. Näin ovat turkulaistautaiset Matti ja Teppo laulaneet jo vuosikymmeniä. Kyl määki Turus, mutta pysykö muu Suomi Varsinais-Suomen kyydissä?

Mä joka päivä töitä teen...

Viime kerralla tulin siihen johtopäätöksen, että työeläkkeiden rahoituksen hajautus sekä työ- että rahoitusmarkkinoille on hyvä asia.

Sillä erää hyvät uutiset näyttivät tulevan työ- ja huonot rahoitusmarkkinoilta. Sitten huonojen uutisten sävy on muuttunut entistä huonommaksi. Talousennustajat ennustavat myös työmarkkinuutisten sävyn synkkenevän. Niitä odotellessa voimme vielä iloita esimerkiksi "vanhusten" toiminnasta seuraavaan tapaan.

Työeläkesäännöksillä pyritään muun muassa siihen, että ihmiset tekisivät pitemmän työuran kuin aikaisemmat sukupolvet. Kannustimia on viritetty, tosin huomattavasti tunneköyhempiä kuin Matin ja Tepon laulussa kerrotaan ankaran työnteon taustalla olevan. Työeläkemaksulaskelmien perusteissa ei odoteta 24/7-ahkeruutta, kunhan edes osa pitenevästä elinajasta käytäisiin työuraan, työeläkemaksun maksamiseen ja samalla eläkkeen kartuttamiseen. Eläketurvakeskus on kertonut, että työurat ovatkin pidentyneet viime uudistuksen eli vuoden 2004 jälkeen noin puoli vuotta, ei tosin varmaankaan pelkästään uudistuksen ansiosta.

★ Vanhuseläkkeelle voi siirtyä joustavasti 63 ja 68 vuoden ikävälillä. Työllisyystilastoissa ja -tavoitteissa keskitytään edelleen 15–64-vuotiaan väestön työmarkkina-asemaan. Tämä on jossain määrin ihmetyttänyt, kun maailmaa katsoo Pikasuutarin näkövinkkelistä. Viime aikoina huomiotani on kiinnittänyt se, että "vanhuksia" eli 65 vuotta täyttäneitä näkyy erilaisissa töissä, muun muassa suutareina. Joustavan eläkeiän säännösten ja työllisyystavoitteiden kannalta on ristiriitaista, että 65 vuotta täyttäneet ovat virallisen työllisyysasteikäsitteen unohdettu kansa.

Kuvio esittää 65–74-vuotiaiden työllisten lukumäärän ja ikäryhmän työllisyysasteen (oikeanpuoleinen asteikko) kehityksen noin viime

20 vuoden aikana Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan. Vuoden 2005 eläkeuudistuksen jälkeen sekä lukumäärä että työllisyysaste ovat kasvaneet dramaattisesti, vaikka runsaat 30 000 työllistä, jolla tasolla lukumäärä nyt on, ei kovin dramaattiselta kuulostakaan.

Jos tämäkin työllisten lisäys olisi toteutunut 65 vuotta nuorempien ryhmässä, virallinen työllisyysaste olisi viime vuosina kasvanut noin puoli prosenttiyksikköä raportoitua enemmän. Työllisyysaste lasketaan kansainvälisen standardin mukaan, mutta voisi kuvitella, että vastaavaa ristiriitaa esiintyy muuallakin, onhan vanhuuseläkeikänsäännöksiä muutettu tai niitä ollaan muuttamassa monessa maassa.

★ Tilastojen työlliseksi päästäkseen ei tarvitse mennä seitsemäksi töihin eikä edes joka aamu. Riittää, että menee edes yhden kerran tunniksi viikon aikana johonkin vuorokaudenaikaan. Samanaikainen eläkkeen saaminen ei myöskään estä henkilöä kirjautumassa tilastossa työlliseksi, kunhan tuo tunti tulee täyteen.

Aika moni muuten luulee ilmeisesti edel-

leen, että työnteko ja erityisesti siitä saadut tulot alentavat samaan aikaan maksettavaa vanhuuseläkettä. Monet ovat aloittaneet eläkeikänsä työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkkeellä, joissa eläkelajeissa rajoitteita on. Tieto rajoitteista on saanut siivet, ja saattaa joku vielä elää muinaisesta tulosidonnaisten kansaneläkkeiden ajasta kertovien legendojen tietopohjan varassakin.

★ Ikäihmisten työnteossa on vielä yksi piirre, joka sekin liittyy välillisesti Mattiin ja Teppoon. Ainakin minulle on syntynyt se vaikutelma, että pitkää työuraa tekevissä on paljon taiteilijoita, siis muusikkoja, kirjailijoita, kuvataiteilijoita ja näyttelijöitä. Myös yrittäjissä, meissä pikasuutareissakin, tuntuu olevan enemmän "työuran jatkajia" kuin palkansaajissa. Jos näin tosiaan on, mikähän työoloissa tai työn sisällössä erottaa esimerkiksi kirjailijan ja esimiesten käskystä muistioita tuhartavan virkamiehen? Käytettävissä oleva sanavarasto ja kieliooppi ovat kuitenkin samat kaikille, kuten lainkin sanotaan olevan.

65–74-vuotias väestö ja työlliset 1987–2008'

Suomen hyvinvointimalli julkiseen keskusteluun

Pentti Arajärvi ja Riitta Särkelä (toim.):
Leipää ja lämpöä. Näkökulmia
sosiaaliturvan uudistamiseksi.
Sosiaali- ja terveysturvan
keskusliitto ry 2008

► Kirjassa on 19 artikkelia, joissa pohditaan sosiaaliturvan uudistamisen lähtökohtia, paremman elämän edellytyksiä ja hyvinvointijärjestelmien kestävyyttä. Artikkeleiden taso vaihtelee, osa perustuu tutkimustietoon, osa esittelee järjestelmän toimintaa ja osassa tehdään varsin yksityiskohtaisiakin käytännön parannusehdotuksia. Tämä tekee kirjasta hie-man sekavan, joskin toimittajien yhteenveto kirjan lopussa poimii taitavasti esille tärkeim-mät asiat.

Monet kirjoittajat epäilevät sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen onnistumista. Tämä sik-si, että hallituksen tavoitteena on riittävä pe-rusturva ilman että kustannukset nousevat. Monen kirjoittajan mielestä kaikkein kiireelli-sin uudistus on kuitenkin matalimpien tulon-siirtojen tason nostaminen, eikä se onnistu il-man menojen lisäystä. Pientä eläkettä saavat, pitkäaikaistyöttömät, monet yksinhuoltajat ja suurperheet ovat vaikeimmassa taloudellises-sa ahdingossa, ja heidän etuuksiensa tasoa olisi monen mielestä hetimiten nostettava.

Toiseksi kirjoittajat arvostelevat sosiaalitur-van uudistamisen lähtökohtaa eli sitä, että uu-distusta tehdään ikään kuin sosiaaliturvalla ei olisi yhteyttä muuhun kuin ansiotyöhön. Työn-

tekijöitä halutaan aktivoida ansiotyöhön ikään kuin aktivoitavilla ei olisi perhettä tai mitään perheeseen liittyviä velvollisuuksia. Kuten Tep-po Kröger artikkelissaan huomauttaa, työelä-mään osallistuminen riippuu aina siitä, kuinka hyvin hoivatarpeet on onnistuttu perheessä kat-tamaan. Kuvaavaa on, että SATA-komitean aset-tamispäätöksessä eikä taustamuistiossa esiinny lainkaan hoiva-sanaa.

Hoivan ja sosiaalipalvelujen unohtuminen SATA-komitean asialistalta voi kirjan toimitta-jien mielestä heijastaa irtautumista pohjoismai-sen hyvinvointivaltion mallista ja siirtymistä lähemmäs EU:n sosiaaliturvakäsitteitä. Mikä-li suomalaisen hyvinvointimallin perusajatus-ja ollaan muuttamassa, se tulee lausua julki ja käydä asiasta julkista keskustelua, vaativat kirjan toimittajat.

Valtaapitävien näkemyksien julkisuutta puoltaa se kirjassa usein esille tuotu seikka, että Suomessa on kyllä taloudelliset mahdol-lisuudet lisätä sosiaaliturvan menoja. Kuten Jaakko Kiander toteaa artikkelissaan: niukkuu-den viljelyssä on kysymys poliittisesta tahdosta, ei rahan puutteesta.

Teksti: Mervi Takala

TIEDOKSI

Eläketurvakeskusta koskeva sääntely selvitetään

► Professori **Arvo Myllymäki** selvittää so-siaali- ja terveysministeriölle, onko Eläketur-vakeskusta koskeva sääntely ajan tasalla. Sel-vityshenkilön tehtävänä on arvioida nykyistä sääntelyä suhteessa perustuslakiin ja Eläketur-vakeskuksen toimintaympäristön muutoksiin. Myllymäki luovuttaa selvityksensä ministeriölle syyskuussa 2009.

Eläketurvakeskusta (ETK) koskevat säännök-set on vuoden 2007 alusta siirretty työntekijäin eläkelaista omaan lakiinsa ja niitä on myöhem-min tarkistettu. Eläketurvakeskuksen toimin-taympäristössä on tapahtunut muutoksia viime vuosina. Selvityshenkilön tehtävänä on arvioi-da, aiheutuuko muutoksista tarvetta tarkistaa

nykyistä sääntelyä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi jo työntekijän eläkelaista antamassaan lausun-nossa Eläketurvakeskuksen tehtävien muuttu-misen ja laajentumisen edellyttävän selvitystä. Erityistä kiinnostusta on herättänyt Eläketurva-keskuksen rooli valvojana, mikä tarkoittaa ai-noastaan vakuutusvelvollisuuden täyttämisen valvontaa. Eläketurvakeskus ei siis valvo työ-eläkelaitoksia.

Eläketurvakeskusta koskeva laki on aivan uusi ja säädetty nykyisen perustuslain aikana. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on toden-nut lain ja perustuslain suhteen olevan kun-nossa. Säännökset ovat lisäksi olleet perustus-

lakivaliokunnan arvioitavana uudelleen, kun julkisen sektorin eläkelaitosten liittymistä ETK-yhteyteen käsiteltiin tuoreeltaan vuonna 2007.

Eläketurvakeskuksen juridista asemaa on selvitetty ennenkin. Viimeksi valmistui vuon-na 2006 professori **Pentti Arajärven** selvitys sosiaali- ja terveysministeriölle. Arajärvi totesi ETK:n tehtävien pysyneen pääosin ennallaan. Hän katsoi, että sääntelyssä ei siksi olisi aihetta merkittäviin muutoksiin.

Arajärvi korosti ETK:n tehtävien palvelu-luonnetta, mikä puoltaa sen nykyistä asemaa ja organisointitapaa työeläkealan yhteistyöeli-menä. Eläketurvakeskuksen tehtävät ovat pää-otin työeläkelaitoksia palvelevia.

Suomalaiset apurahat sosiaaliturvaan

► Apurahalla elävien tutkijoiden ja taiteilijoiden eläketurvaan on tulossa parannusta vuoden 2009 alusta. Hallituksen esityksen mukaan apurahansaajat pääsevät tuolloin maatalousyrittäjiin eläkelain MYEL mukaisen lakisääteisen työeläketurvan piiriin. Uudistuksen toimeenpanoa valmistellaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa Melassa.

Ensi vuoden alusta Suomessa asuva apurahansaaja on velvollinen ottamaan vakuutuksen Melasta, jos hänelle on Suomesta myönnetty apuraha, jolla hän työskentelee Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään neljä kuukautta. Apurahan perusteella määräytyvän vuotuisen työtulon täytyy ylittää 3093 euroa vuodessa. Tämä työtuloraja ylittyy esimerkiksi neljän kuukauden työskentelylle myönnetyllä 1 031,11 euron suuruisella apurahalla. Samalla apurahansaaja pääsee lakisääteisen, myös Melassa hoidettavan MATA-työtapaturmavakuutuksen piiriin.

Vakuutusehdot, maksut ja edut, ovat samanaikaiset kuin maatalousyrittäjillä. Apurahansaajan maksettavaksi tulevaisuuden keskimääräiseksi vakuutusmaksuksi on arvioitu noin 14 prosenttia myönnettävän apurahan määrästä. Valtion osallistuu turvan kustantamiseen.

Toistaiseksi apurahan turvin työtään tekevät ovat jääneet työeläke- ja tapaturmaturvassa väliinputoajiksi, koska he eivät ole olleet työntekijöitä eivätkä yrittäjiä. Osa apurahalla elävistä ovat yrittäneet paikata sosiaaliturvaan jääviä aukkoja vapaaehtoisilla vakuutuksilla. Eräät apurahojen jakajat ovat liittäneet erillisen summan tällaisia vakuutuksia varten. Vapaaehtoiset vakuutukset eivät kuitenkaan anna yhtä kattavaa turvaa kuin lakisääteiset.

Koko- tai puolivuotisen apurahan turvin eläviä apurahansaajia arvioidaan olevan muutamia tuhansia. Melan hoitama turva sopii nykyisestä työeläkevakuutuksen järjestelmästä parhaiten apurahansaajien turvan hoitamiseen. Uudistusta varten ei tarvita uusia ohjelmistoja eikä juurikaan lisää henkilöstöä.

Jonkin verran kritiikkiä on esitetty neljän kuukauden vakuutuskarensista, minkä takia hyvin lyhyillä apurahoilla projektiluontoisia töitä tekevät voivat jäädä uuden turvan ulkopuolelle.

Teksti: Kimmo Kontio

Työeläkemaksut vuonna 2009

► Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmä on sopinut yksityisalojen keskimääräisen työeläkevakuutusmaksun nostamisesta 0,2 prosenttiyksiköllä. Vuoden 2009 TyEL-maksu on keskimäärin 22,0 prosenttia. Keskimääräiseen maksuun sisältyvä työntekijän maksu on vuonna 2009 alle 53-vuotiailla 4,3 prosenttia ja 53 vuotta täyttäneillä 5,4 prosenttia palkasta.

Työeläkelainsäädännön mukaan työeläkevakuutusmaksun muutokset jakautuvat puoliksi työnantajan ja työntekijän kesken. Työntekijöiltä perittävä eläkemaksu nousee vuonna 2009 kuitenkin 0,2 prosenttiyksiköllä tämänvuotisesta, minkä vuoksi työnantajien maksut säilyvät keskimäärin ennallaan. Työntekijämaksun korotuksesta 0,1 prosenttiyksikköä johtuu kokonaismaksun noususta. Toinen 0,1 prosenttiyksikön korotus selittyy sillä, että kuluvan vuoden työntekijämaksua alentava 0,1 prosenttiyksikön kertaluonteinen tarkistuserä poistuu.

Keskusjärjestöt ovat vuonna 2006 sopineet työkyvyttömyysmaksusta kertyneen ylimääräisen palauttamisesta pienille ja keski suurille työnantajille vuoden 2009 loppuun mennessä. Vuoden 2009 palautuksen määräksi on tarkentunut 1,0 prosenttia tariffimaksun piirissä olevista palkoista. Se on samansuuruinen kuin vuoden 2008 vastaava palautus.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa työeläkevakuutusmaksun perusteet työeläkevakuutusyhtiöiden hakemuksesta.

Varallisuus eläkkeeksi?

► Eläminen odotettua pitempään nähdään nykyisin myös taloudellisenä riskinä. Eläkkeen ja muiden tulojen vähäisyys ei haittaa, jos on riittävästi varallisuutta. Vakuutustuote, jolla varallisuutta voi vaihtaa elinikäiseksi eläkkeeksi, on vailla viimeistelyä.

Asunnon tai vastaavan varallisuuden vaihtaminen loppuelämän lisäeläkkeeksi kohen-taisi tehokkaimmin pientä eläkettä saavan iäkkään henkilön rahataloutta. Etlan tutkijat **Niku Määttänen** ja **Tarmo Valkonen** toteavat tutkimusraportissaan monen iäkkään eläkeläisen asuvan varallisuuteensa ja tuloihinsa nähden liian suuressa asunnossa.

Tutkimuksen mukaan suurella osalla nykyeläkeläisistä on paljon varallisuutta suhteessa odotettavissa oleviin eläkevuosiin. Tutkijat puhuvat myös odotettua pitempään elämisen riskistä ja esittävät malleja, joilla eläkeläinen voisi

vaihtaa varallisuuttaan lisäeläkkeeksi loppuelämänsä ajaksi. Näin elämisen taso kohenisi.

Yli 10 prosentilla eläkeikäisistä nettovarallisuus jäljellä olevaa elinvuotta kohti on yli 30 000 euroa. Vajaalla viidenneksellä nettovarallisuus jäljellä olevaa elinvuotta kohden jää noin 3 000 euroon. Nykyisellään omaisuus halutaan säilyttää suurelta osin sellaisenaan aina kuolemaan saakka. Syitä on: suurimpana halua asua omassa asunnossa, isossakin, loppuun asti. Perinnön jättäminen seuraavalle sukupolvelle ja yllättäviin menoihin varautuminen sellä tavalla myös pyrkimystä omaisuuden säilyttämiseen.

Tutkijat toteavat, että lakisääteiset eläkkeet ovat hyvät vakuutus pitkään elämisen riskiä vastaan ja tämä on vähentänyt tarvetta säästää vanhuuden varalle.

Heidän mukaansa tähänastiset yksityiset eläkemarkkinat ovat olleet kapeat. Eläke nostetaan lyhyen ajan kuluessa ja vakuuttamisen merkitys jää vähäiseksi. Tarjolla olevat rahalaitosten käänteiset asuntolainat ja -kaupat eivät täytä elinikäisen eläkevakuutuksen tarkoitusta. Niissä on määrävuosiin sidottu takaisinmaksuaika ja sen jälkeen lisäeläkkeen maksu loppuu. Asunnon arvo on syöty ja asunnon omistaja vaihtuu.

Selvää on, että eläkevakuutuksen ottaminen omaa asuntoa vastaan käy päinsä vain, jos asunnolla on riittävä vaihtoarvo. Asuntonsa voi toisaalta myydä itsekin, ostaa lisäeläkkeen tai hoitaa rahoitusjärjestelyin loppuelämänsä rahantarpeen.

Asunnon myyminen loppuelämän lisäeläketä vastaan tarkoittaa, että eläkettä todella maksettaisiin niin kauan kuin vakuutettu elää. Jos vakuutettu elää odotettua lyhyemmän ajan, hyvitystä ei makseta. Kumpikin, vakuuttaja ja vakuutettu ottavat riskin vakuutuksen kestoon nähden. Raportissa ehdotetaan, että lisäeläke sidottaisiin elinkustannusindeksiin. Lisäeläkkeen ostovoima todennäköisesti hiipuisi nopeammin kuin työeläkkeen.

Lykkäämällä eläkkeen nostamista vakuutuksen arvo nousee. Pääoma-arvoltaan pienet eläkevakuutukset kannattaisi nostaa vasta suhteellisen vanhana.

Pariskunnat vakuuttavat toinen toisensa tutkijoiden mukaan. Heidän asemansa on parempi kuin yksin elävien. Lakisääteinen leskeneläke tuo lisäturvaa. Kuitenkin suunnilleen samansuuruisen ansiotason saavuttaneet puoliset ylittävät samansuuruiseen työeläkkeeseen eikä kumpikaan heistä saa toisensa jälkeen mainittavaa leskeneläkettä eläkesovituksesta johtuen.

Teksti: Ritva Rantanen

Viimeiset työeläkeotteet postiin marraskuussa

► Työeläkelaitokset ja Eläketurvakeskus ovat lähettäneet melkein kolmelle miljoonalle yksityisten alojen palkansaaajille ja yrittäjille oman työeläkeotteen kotiin. Työeläkelaitosten mukaan lähetetyt otteet on otettu hyvin vastaan. Tarvetta lisäkyselyihin on ilmennyt vähemmän kuin alun perin ennakoitiin.

– Eläkeotteiden postitus on sujunut yllättävänkin hyvin, kertoo Ilmarisen kehittämisspälvelun päällikkö **Nina Nissilä**.

– Otejakelun onnistumiseen panostettiin muun muassa kouluttamalla henkilökuntaa ja jaksottamalla otteiden lähettämistä usealle kuukaudelle. Ennen kaikkea haluttiin varmistaa, että asiakaspalvelu toimii eikä pahoja ruuhkia synny edes lomakuukausina. Kaikkiaan 720 000 otteen lähettäminen on iso asia, Nissilä sanoo.

Suurin osa eläkeotteista lähetettiin syksyn kuluessa. Kaikki otteet ovat postissa viimeistään marraskuussa. Vaikka julkisen sektorin työskentelytietoja ei otteella näy ja vaikka Kuntien eläkevakuutus ja Valtiokonttori eivät tässä vaiheessa vielä olleet mukana otteiden lähettämässä, on niille kesän ja syksyn aikana tullut runsaasti eläketurvaa koskevia yhteydenottoja.

Niin ikään Etera on saanut runsaasti palautetta kunnan tai valtion palveluksessa tehdyn työn puuttumista.

– Meille on lähetetty lisättäväksi sellaisia kopioita ansiotyöluetteloista, joissa näkyy julkisen puolen työskentely, toteaa Eteran eläkelupapäällikkö **Sanna Salminen**.

Hän on yllätynyt lisäksi siitä, kuinka paljon palautetta on tullut koskien palkattomien aikojen rekisteröintiä.

Työeläkevakuuttajat TELA tekee eläkeotetta koskevan palautetutkimuksen, kunhan viimeisetkin eläkeotteet on lähetetty. Tutkimuksen tulokset valmistuvat tammikuun aikana.

Työeläkejärjestelmän yhteisessä verkkopalveluportaallissa, www.tyoelake.fi, on avattu työeläkeotepalvelu. Asiakkaat saavat sähköisellä työeläkeotteella nyt myös eläkearvion.

Teksti: Taina Hedman

NIMITYKSET

Eläketurvakeskus

VTL **Kasimir Kaliva** on nimitetty matemaatikoksi suunnitteluosastolle.

KTM **Merja Kotilainen** on nimitetty arkkitehtuuriasiantuntijaksi tietohallinto-osastolle.

FM **Paula Sepponen** on nimitetty eläkelaskennan asiantuntijaksi suunnitteluosastolle.

YVTS **Tuula Sass-Åberg** on nimitetty palvelupäälliköksi ulkomaisten eläkeasian osastolle.

OTM **Maijaliisa Takanen** on nimitetty lakiosastolle jaostopäälliköksi uuteen 1.1.2009 perustettavaan laki- ja ratkaisuasiantuntijayksikköön.

Eläke-Fennia

Eläke-Fennian johtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi on nimitetty suunnittelujohtaja **Mika Ahonen**. Ahosen vastuualueena ovat lakiasiat, suunnittelu ja viestintä. Eläke-Fennian varoitamisjohtaja **Tarkko Jousi** siirtyi työsuhteen mukaiselle eläkkeelle 1. syyskuuta.

Controller-toiminnon päällikkö **Sarianne Kirvesmäki** on nimitetty controller-toiminnon johtajaksi.

VTM **Pia Kuorikoski** on nimitetty Eläke-Fennian viestintäpäälliköksi. Hän on aikaisemmin työskennellyt viestintäpäällikkönä VVO-yhtymässä.

Eläke-Tapiola

OTK **Anne Blomster** on nimitetty Eläke-Tapiolan lakiasiantuntijaksi.

Mirja Hermunen on nimitetty Eläke-Tapiolan sijoitustoimintoon johdon sihteeri-assistentiksi.

HTM **Mirva Laitinen** on nimitetty eläkelaskijaksi Eläke-Tapiolan eläkeosaston EU- ja osaaikaeläkeryhmään.

Päivi Lepomaa on nimitetty eläkemaksajaksi Eläke-Tapiolan eläkeosaston maksantar ryhmään.

MMM **Petteri Myntti** on nimitetty eläkelaskijaksi Eläke-Tapiolan eläkeosaston neuvontaryhmään.

Yo-merkonomi, tradenomi **Ilse Rautopuro** on nimitetty Tapiola-ryhmän talous- ja tietohallintopalvelut -yksikön ulkoinen laskentaosastolle. Hän toimii Eläke-Tapiolan pääkirjanpitäjänä.

VTM **Hanna Saira** on nimitetty viestintäpäälliköksi Eläke-Tapiolaan. Saira työskentelee asiakastukipalvelut-osastolla ja vastaa Eläke-Tapiolan sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä.

Nina Vuorela on nimitetty palvelupäälliköksi Eläke-Tapiolan eläkevakuutusosaston yritys-tiimiin.

Etera

Minja Vitikka on nimitetty tietohallintoyksikön päälliköksi.

Kirsti Wall on nimitetty asiakaspäälliköksi.

Stakes

Mauno Konttinen on nimitetty Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakesin) pääjohtajan virkaan vuoden 2008 loppuun saakka. Stakesista ja Kansanterveyslaitoksesta muodostettava uusi tutkimus- ja kehittämislaitos aloittaa toimintansa vuoden 2009 alussa.

Työterveyslaitos

Professori, työterveyshuollon erikoislääkäri, **Kaj Husman**, 64, on nimitetty Työterveyslaitoksen Terveys ja työkyky -osaamiskeskuksen johtajaksi 1.8.2008 alkaen.

Filosofian tohtori, dosentti **Anna-Liisa Paasanen**, 45, on nimitetty Työterveyslaitoksen Hyvät käytännöt ja osaaminen -osaamiskeskuksen johtajaksi 1.8.2008 alkaen.

Valtion Eläkerahasto

Valtion Eläkerahaston apulaiscontrolleriksi on nimitetty tradenomi **Marja Halmu-Tulppala**.

Varma

Kauppatieteiden tohtori **Petri Niininen** on nimitetty riskienhallinnan seniorianalyttikoksi sijoitustoiminnon Middle Officeen.

Kauppatieteiden maisteri **Ari Punkari** on nimitetty riskianalyttikoksi sijoitustoiminnon Middle Officeen.

Yhdyskunta

www.tahtikuvioit.fi

"Sosiaaliturvan valitusruuhkaa puretaan yhteisin ponnistuksin."

Työeläkepäivä '08

Työeläkepäivä 5.11.2008
kokoaa ajatuksia,
näkömystyjiä ja osajia.

Yhteisiosioissa esiintyvtä sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä**, SAK:n puheenjohtaja **Lauri Ihalainen** ja Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Jukka Rantala**.

Seminaariosioissa käsitellään ajankohtaisia aiheita:

- Sähköistyvät palvelut ja uudet tuulet
- Työelämän muutos ja eläketurva
- Eläketurvan kansainväliset haasteet

Pääset nauttimaan Työeläkepäivän tarjonnasta myös verkossa osoitteessa www.etk.fi 6.11.08 alkaen.

Tiedustelut: koulutus@etk.fi

Pension records sent out

▶ Starting in 2008, almost all persons aged 18-67 who live in Finland and who are not yet retired will annually receive a pension record, meaning that nearly three million pension records are sent out.

The pension records are sent out over the course of the year, and the last pension records will be sent out in November. Family members may receive their pension records at different times, as the pension record is sent by the pension provider with which the person is insured.

As yet the pension record includes data only on private-sector employments and the pension accrual for periods of drawing certain social security benefits. Thus public-sector employments, i.e. employments with the state or local government, are not yet included in the pension record. The pension record does also not include data on work abroad or the residence-based national pension. Supplementary pensions arranged by the employer and voluntary private pension insurance are also left out of the pension record.

Through the pension record it is possible to check that all private-sector employments have been insured and are correctly registered.

Most pension providers also include a pension estimate with the pension record to persons who have reached the age of 50. For younger persons, the pension record only states the pension rights accrued up to the end of the previous year.

So far the response to the pension record has been positive. There has been less need for further inquiries about the pension record than expected. Still, although the data on public-sector employments are not yet included in the pension record, the state and local government pension providers have received a lot of inquiries about pension provision.

The pension providers have also received inquiries about the registering of the so-called unpaid periods, that is, periods of drawing certain social security benefits.

The pension data can also be checked electronically over the pension record service at the Internet address www.tyoelake.fi. This electronic service provides both the employment data and a pension estimate.

Report on the part-time pension

▶ A report has recently been published which studies the question of whether the part-time pension extends people's working careers.

It is possible to take a part-time pension from the age of 58, and after having agreed on the part-time pension with the employer. There is no requirement that the person's state of health should have worsened. When introducing the part-time pension, the aim was, however, that through the part-time pension the number of disability pensions could be reduced. The thought was that those whose health had deteriorated only a little would not have to exit the labour market completely. The aim was also that ageing people would be better able to cope with their work.

Half of the part-time pensioners consider themselves to be in good health. On the other hand, ten per cent of the part-time pensioners state that their health is not good, and at least for this group the part-time pension is an alternative to the disability pension. Most part-time pensioners also state that they are better able to cope with part-time work than full-time work.

This fact may help extend the working careers of part-time pensioners. Although most part-time pensioners intend to take the old-age pension at the age of 63, some of them stay on at work for longer. The part-time pension may extend people's work histories in two ways: by raising the employment rate of ageing people and by increasing the total work input.

However, the total work input of ageing people decreases, as the majority of the part-time pensioners take the old-age pension at the age of 63. In order for the total work input of the part-time pensioners to stay at the same level as that of those who retire from full-time work on an old-age pension at the age of 63, the person who takes a part-time pension at the age of 58 should continue to work part-time to the age of 68.

This decrease in the total work input has been one reason why the part-time pension scheme has been considered expensive. However, when assessing the costs it should be kept in mind that many who draw a part-time pension use their increased spare time to help others.

Investment practices require more detailed instructions

▶ An investment reform was introduced in the earnings-related pension sector from the beginning of 2007. The reform is intended to secure the solvency of the pension scheme by giving the pension providers the possibility of increasing their equity investments and that way achieve higher investment returns. Earlier one cause of complaint was the excessively tight solvency rules, which force the pension providers to store too much money in the buffer funds.

The overall aim of the reform is to curb the need to increase the pension contribution.

When determining the solvency border of the pension providers, the risks related to the investing of earnings-related pension assets should also be taken into account more thoroughly than hitherto. Thus the pension providers should diversify their investments sufficiently.

In order to calculate the solvency border the investments are classified into different groups according to their real risk. This classification affects the required level of solvency of the pension providers.

The pension providers also have to cover their technical provisions. When investing these assets, which are accumulated in order to cover technical provisions, the rules on restriction of counterparty risk and risk accumulations have to be abided by.

In view of recent events the real risk of indirect investments worries the authority supervising the pension providers. Especially hedge funds, which have in recent years increased their shares in the pension providers' investment portfolios, are problematic. One reason for this is that the classification practice regarding hedge funds has differed between different pension providers. This practice should be harmonised, so that the pension providers may be supervised on equal terms. This would require more detailed instructions.

Another aim of the investment reform was to achieve more variation in the investment profiles of the pension providers. This does not, however, mean that risks of a similar magnitude should be reported differently in different pension insurance companies. At the same time, differences have also occurred in the solvency border of the pension insurance companies.

Tekijä: Eila Tuominen
Julkaisu: Seguridad Social. Seminario "Los ciclos vitales y la Seguridad Social: Estado de la cuestión y propuestas de futuro. Aspectos sociológicos y económicos". Santander 2007. Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
ISSN 1137-5868